

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ О. П. Степанов
«__» _____ 2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 056 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС»

Тема: «Розвиток ТНБ в умовах фінансової глобалізації»

Виконавець: Грушенко Вікторія Віталіївна, група МЕВ-401

(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ

Набок Інна Іванівна

(підпис керівника)

Нормоконтролер: Пічкурова Зоя Володимирівна

(підпис нормоконтролера)

Київ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЦЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ БАНКІВ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ.....	10
1.1. Економічна природа транснаціональних банків.....	10
1.2. Вплив глобалізаційних процесів на транснаціоналізацію банківської діяльності.....	17
1.3. Особливості регулювання діяльності ТНБ.....	23
РОЗДІЛ 2	
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТНБ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	33
2.1. Інвестиційна діяльність ТНБ США.....	33
2.2. Місце ТНБ Китаю в світовій економіці.....	42
2.3. Європейські ТНБ на світовому ринку банківських послуг.....	51
РОЗДІЛ 3	
ВПЛИВ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ БАНКІВ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	62
3.1. Розвиток транснаціональних банків в банківській системі України.....	62
3.2. Вплив кредитної діяльності транснаціональних банків на зовнішню заборгованість України.....	72
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна конфігурація світового фінансового ринку формується під впливом процесів глобалізації. У загальному розумінні фінансова глобалізація передбачає взаємопроникнення національних фінансових систем і, як наслідок, створення єдиної глобальної системи. Носіями процесу фінансової глобалізації виступають транснаціональні банки, через які відбувається колосальний рух капіталу. Транснаціональні банки постійно розширюють свою присутність на зовнішніх ринках, використовуючи різноманітні організаційно-правові форми, в цілях обслуговування потреб у фінансуванні своїх основних клієнтів – зарубіжних філій транснаціональних корпорацій, а також забезпечення стабільної мобілізації капіталу за рахунок доступу до іноземних кредитних ресурсів. Нові ринки, крім того, сприяють диверсифікації банківської діяльності та зниження міжнародних витрат на регулювання. Як результат, значно розширюються джерела банківського прибутку.

Відмінною особливістю банківської діяльності на сучасному етапі є посилення процесів її транснаціоналізації в глобальному масштабі. На сьогоднішній момент в жодній країні світу немає чисто національного банківського капіталу. Світова фінансова система охоплена злиттями й поглинаннями банків, перетворюючись в арену діяльності цих фінансових гігантів. Отже, зростає і роль транснаціональних банків в світовій економіці в цілому. Сьогодні транснаціональні банки грають роль не тільки головних джерел фінансових ресурсів, а й організаторів процесу транснаціоналізації виробництва. Немає жодної сфери міжнародного бізнесу, де не виявилось б впливу транснаціональних банків.

Ключовою особливістю лібералізації фінансових послуг є зростаюча присутність іноземних банків у країні. Це дослідження вивчає вплив глобалізації банківського

сектору на прибуток банку та економічну ефективність країни. В епоху глобалізації ключем до успіху для багатьох фінансових інститутів є вироблення стратегічних партнерств, розширення експансії, які дозволять їм бути конкурентоспроможними та пропонувати різноманітні послуги споживачам.

Створення сприятливих умов для експансії транснаціональних банків потребує проведення глибоких теоретичних досліджень, проведення аналізу статистики та вивчення макроекономічних показників, надання обґрунтованих рекомендацій, які можуть стати важливим чинником ефективного функціонування іноземних банків на національному банківському ринку.

Метою дослідження даної теми є дослідити економічну природу транснаціональних банків, визначити вплив глобалізаційних процесів на експансію банківської системи та форми регулювання ТНБ, проаналізувати розвиток провідних банків світу.

Відповідно до поставленої мети постають **наступні завдання**:

- дослідити вплив глобалізаційних процесів на банківську систему в цілому;
- розкрити особливості та функції ТНБ, опираючись на дослідницькі роботи видатних економістів;
- проаналізувати економічну природу транснаціональних банків;
- оцінити експансію міжнародного банківського ринку на прикладі китайських, американських, європейських банків;
- дослідити вплив транснаціональних банків на банківську систему України в глобалізаційний період;
- провести аналіз ролі іноземного інвестування в державному бюджеті України.

Об'єктом дослідження є діяльність та експансія світових транснаціональних банків в епоху фінансової глобалізації.

Предмет дослідження – транснаціональні банки в умовах фінансової глобалізації.

Методологія дослідження. Методологічні дослідження ґрунтуються на теоретичних та практичних фундаментальних матеріалах банківської справи. В першому розділі при розкритті теоретичних основ транснаціональних банків на міжнародних ринках банківських послуг використовувалися методи від абстрактного до конкретного, історичний підхід, поєднання аналізу та синтезу, структурно-системний підхід, емпіричний метод, класифікація. В аналітичній частині, другому розділі, при дослідженні та аналізі економічних показників, динаміки розвитку та експансії американських, китайських та європейських банків використовувалися методи аналізу, синтезу, логічного та історичного, методи порівняння та споспереження, аналогія. У останньому, третьому розділі, при дослідженні впливу іноземних банків на банківську систему України та вплив іноземних інвестицій на зовнішні борги України використовувалися наступні методи: причинно-наслідкових зв'язків, функціональних та аналітичних зв'язків та порівняння.

Теоретичну основу дипломної роботи склали різні економічні дослідження вітчизняних та зарубіжних учених. При написанні роботи використовувались матеріали Державної служби статистики України, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Міністерства фінансів України, світові інвестиційні звіти, річні звіти активів ТНБ, аналітичні матеріали макроекономічних показників міжнародних економік. Статистичні дані базувалися на звітах Державної служби статистики України та Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України та статистики Міністерства фінансів країни, звітах Business Data Platform, Forbes Global 2000, World investment report.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку бібліографічних посилань використаних джерел. В роботі розміщено 13 таблиць, 16 рисунків. Список використаних джерел включає 76 найменувань на семи сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЦЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ БАНКІВ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

1.1. Економічна природа транснаціональних банків

Світова економіка – це складна система, яка формується під впливом різних факторів. Основне місце на світовому фінансовому ринку серед його багатьох учасників займають транснаціональні банки, які можуть забезпечити широкий спектр потреб усіх учасників міжнародних економічних відносин.

Транснаціональний банк – це великий універсальний банк, який виконує посередницьку роль у міжнародному русі позикового капіталу. Зазвичай він спирається на мережу іноземних відділень, контролює валютні та кредитні операції на світовому ринку за підтримки держави.

У щорічних доповідях про світові інвестиції Конференції організації об'єднаних націй із торгівлі та розвитку «World investment report» [75] виділяються нефінансові та фінансові ТНК. До числа останніх відносяться, головним чином, ТНБ та значно меншою мірою – транснаціональні страхові компанії, інвестиційні фонди й інші фінансові інститути.

В економічній літературі також відзначаються кількісні критерії транснаціональності банку (див. Рис. 1.1.): це банки з філіями та/або філіями в більш ніж одній країні [65]; банки з активами не менше 2 млрд. дол. [25] та власна мережа філій щонайменше п'яти зарубіжних країн.

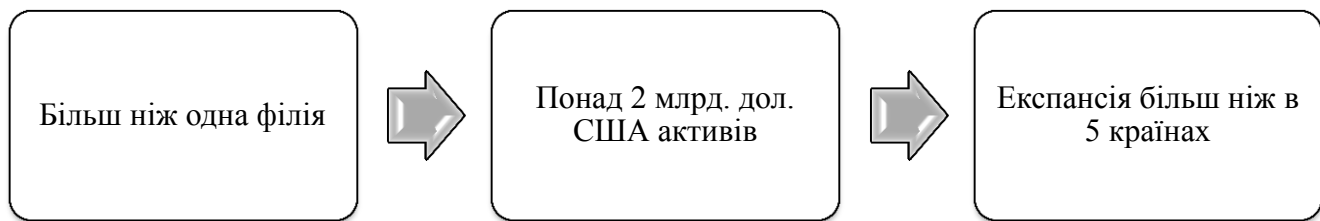

Рис. 1.1. Критерії ТНБ.

Примітка. Побудовано автором за даними Elisa A. Multinational banking: historical, empirical and case perspectives / Elisa A. Curry, Justin G. Fung, Ian R. Harper Jones та Лукашенко Е. А. Транснаціональні банки: перспективи розвитку в Росії / Е.А. Лукашенко // Современная конкуренция. – 2009. – No 1. – С. 34.

Роль транснаціональних банків у світовій економіці колосальна, оскільки саме діяльність ТНБ є ключовим і рушійним фактором розвитку міжнародної банківської сфери і сфери міжнародного бізнесу. Крім того, транснаціональні банки є носіями посилюючого процесу світової фінансової глобалізації, оскільки:

- ТНБ є головними партнерами транснаціональних корпорацій по здійсненню міжнародного бізнесу;
- транснаціональні банки відіграють провідну роль на фінансових ринках, так як вони визначають форми і канали руху фінансових коштів від власників до позичальника;
- ТНБ є універсальними фінансовими інститутами, що здійснюють великомасштабні міжнародні операції по залученню та розміщенню коштів на міжнародних фінансових ринках на основі зворотності, терміновості і платності;
- ТНБ є джерелами інвестиційних коштів з високим ступенем надійності;
- транснаціональні банки є «гіпермаркетами» банківських послуг, в яких поступово зникають грані між комерційними, інвестиційними банками, страховими та іншими установами банківської сфери.

Існують багатограні визначення від видатних економістів, які трактують важливість та функції ТНБ у різні бачення (Див. табл.1.1).

Значення та функції ТНБ від видатних економістів

Автор	Визначення
Онікова О. В.	ТНБ – це система глобальних мережевих структур, стійких форм організації діяльності, певних організаційних та фінансових норм, інтегрованих у систему [49].
Федорова С. В.	Трактує транснаціональний банк як різновид міжнародної кредитно-фінансової організації універсального типу, контрольна частина капіталу якої – національна, з широко розгалуженою мережею національних та закордонних підрозділів, чия діяльність сприяє посиленню міжнародних зв'язків фінансового капіталу та взаємодії національних економік [30].
Радковської Н. П.	Транснаціональні банки – це банківські організації, які досягли такого рівня міжнародної концентрації капіталу, який під час зрощування з капіталом великих підприємницьких структур передбачає їх реальну участь в економічному розподілі світового ринку позикових капіталів і фінансово-кредитних послуг [29].
Макогон Ю. В.	ТНБ як найбільша банківська установа універсального типу, що має широко розгалужену і тісно інтегровану систему зарубіжних підприємств, контролюючих світовий фінансовий ринок [22, с.50].
Яковлева А.	ТНБ – найбільший банк, в якому міжнародною є не тільки діяльність, а й система управління [33, с.114];
Зимовец В.	ТНБ – міжнародно-оперуючий банк, обсяг зарубіжних активів і кількість країн, де банк має свої закордонні підрозділи, які дозволяють йому зайняти вагому нішу на світових ринках конкретних банківських послуг [22, с.81];
Організація Об'єднаних Націй	Транснаціональний банк – це великий універсальний банк, який досяг такого рівня міжнародної концентрації та централізації капіталу, що завдяки зрощенню з промисловим капіталом (ТНК) передбачає його реальну участь в економічному розділі світового ринку позикових капіталів та кредитно-фінансових послуг. [42].

Примітка. Складено автором за даними [49, 30, 29, 22, 33, 42].

Підсумовуючи все вище зазначене у таблиці 1.1, можна зробити висновок, що наявність зарубіжної інституційної мережі, перенесення за національні межі здійснення активних і пасивних операцій – основні риси, які відрізняють великий національний банк від міжнародного.

Оскільки, сьогодні транснаціональні банки є головними партнерами транснаціональних корпорацій, однією з основних функцій їхньої діяльності є консультативне, фінансове та інформаційне обслуговування транснаціональних корпорацій усіх нефінансових секторів економіки у своїй країні та за кордоном. До інших функцій транснаціональних банків можна віднести кредитування держав, участь у фінансуванні діяльності міжнародних кредитно-фінансових організацій, обслуговування ринку євровалют, обслуговування ринку цінних паперів, фінансування іпотеки, інформаційний бізнес, розрахункове обслуговування населення тощо [13, с. 244].

Процес формування колоніальної системи ХІХ століття став вирішальним етапом у розвитку міжнародної банківської діяльності. Банки країн-метрополій відкривали свої відділення на території колоній. Така практика була особливо поширена серед кредитних організацій Британії. У 1914 році група, що складається приблизно з 30 британських банків, здійснювала свій контроль більш ніж над 1400 відділеннями за кордоном. З першу, за географічною ознакою, банківська експансія не виходила за межі колоніальних земель Канади і Австралії, проте пізніше банки стали проникати на ринки країн Латинської Америки, Африки та Азії [22].

У ХХ ст. економіка розвивалася по лінії посилення світогосподарських зв'язків, однак ця тенденція була порушена двома світовими війнами. Якісно новий етап розвитку світової економіки, пов'язаний з її глобалізацією, настав після Другої світової війни. Він характеризується багаторазовим зростанням обсягів світової торгівлі, інтенсифікацією руху капіталів, в тому числі щорічного збільшення потоку прямих іноземних інвестицій, збільшенням числа ТНК і появою великих за розміром ТНБ.

Вони зароджувалися як гігантські міжнародні кредитно-фінансові комплекси, обслуговуючі операції ТНК. Саме з транснаціоналізації виробничого капіталу розвивається і транснаціоналізації фінансового.

Новий стрибок в транснаціоналізації банківської діяльності стався в кінці ХХ століття. Відмінною рисою цього етапу стало багатократне збільшення зарубіжних відділень міжнародних банків і їх активів. Так, з середини 1980-х років країни ОЕСР збільшили закордонні банківські активи в 5 разів. Значне зростання закордонних господарських одиниць пов'язані з хвилею злиттів та поглинань на світовому ринку банківських послуг, в результаті яких відділення ТНБ стали домінувати в банківських системах деяких країн [33 с. 95]. Еволюція передумов розвитку ТНБ представлена у табл. 1.2:

Таблиця 1.2

Еволюція передумов розвитку ТНБ

Період	Основні події
1. Розширення діяльності в 60-х роках	1. Зростання ринку євровалют. 2. Збільшення числа зарубіжних відділень банків.
2. Нафтова криза та конкуренція	1. Перший та другий нафтовий шок. 2. Зростання синдикуваного ринку єврокредитів. 3. Зростаюча конкуренція між ТНБ.
3. Боргова криза і фінансові інновації в 80-х роках	1. Національна боргова криза 2. Фінансові інновації. 3. Інтернаціоналізація фінансових ринків («великий шок» 1986 р.). 4. Торгівля на валютному ринку, казначейські цінні папери США,
4. Підготовка до фінансової інтеграції в 90-х роках	1. Міжнародні банківські шлюзи. 2. Єдиний європейський ринок фінансових послуг.

Примітка. Складено автором за даними Алексеев И. С. Внешнеэкономическая деятельность: учеб. Пособ./ И.С. Алексеев. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2010. – С. 34.

Основна мета транснаціональних банків – це мобілізація та перерозподіл коштів таким чином, щоб отримати максимальний прибуток. Зовнішньоекономічна діяльність ТНБ є генеруючим фактором для розширення та розвитку глобалізаційних процесів, економічних зв'язків більшості країн світу. Зростаюче значення ТНБ у світовій економіці пояснюється консолідацією банківського та промислового капіталу, що є важливою тенденцією в сучасних економічних відносинах. Переважаючі операції ТНБ зображені на рис. 1.2:

Рис. 1.2. Основні операції ТНБ.

Примітка. Побудовано автором за даними Щекин Р. Мировая экономика и международные экономические отношения / Р. Щекин, В. Поляков. – Москва: Юрайт, 2014. – С. 58.

У цілому, можна зробити висновок, що всі міжнародні банківські послуги, що надаються ТНБ, в деякій мірі схожі на послуги місцевих національних банків. І хоча різноманітність різних видів діяльності транснаціональних банків досить вражаюча, проте, можна провести паралель з фінансовими послугами на вітчизняних ринках.

ТНБ також є активним джерелом для просування науково-технічного прогресу, оскільки вони є досить гнучкими для «переливання» капіталу з однієї країни в іншу. Але виходячи з їхньої природи походження, ТНБ намагається повністю підпорядкувати

всі фінансові потоки, щоб максимізувати власні вигоди. Ось чому банки також є джерелом серйозних економічних криз у світовій економіці [66].

ТНБ є основними агентами економічної експансії та відіграють суперечливу роль. З одного боку, вони виступають агентами нових агресивних форм організації та управління, а також є фінансовими донорами. Їх розширення сприяє збільшенню темпів та рівня економічного зростання відсталих країн. З іншого боку, їх розширення посилює дисбаланси в економіках цих країн, оскільки розвиваються окремі підприємства та галузі, які в основному зосереджуються на іноземному капіталі. Більше того, у країнах, що розвиваються, навколишнє середовище погіршується через передачу «брудних» технологій для них.

Транснаціональний банк є фінансово-кредитною установою, діяльності якої притаманні:

- структурна організація у формі транснаціональної корпорації, що має дочірні компанії не менше, ніж у п'яти країнах світу;
- масштабність діяльності, що виражається в накопиченні активів обсягом не менше 4 млрд дол. США;
- міжнародний характер банківських операцій, наближеність базування до світових фінансових центрів;
- універсальність діяльності, що полягає в наданні транснаціональними банками повного набору банківських послуг;
- мультивалютність депозитної бази, що дозволяє банкам, залежно від стану міжнародного ринку, варіювати структуру депозитного портфеля, виражених у різних валютах;
- диверсифікованість операцій за видами вкладників, різним країнам, обсягів накопичення позичкового капіталу тощо.

Такі особливості дають транснаціональним банкам певні переваги:

- здатність задовольняти масштабні кредитні запити клієнтів;

- економія на витратах від масштабу діяльності за рахунок максимально повного комплексу послуг;
- наявність обширної мережі зовнішніх підрозділів, що дозволяє оперативно і гнучко акумулювати і перерозподіляти позичковий капітал;
- відносна стійкість функціонування внаслідок як високого рівня концентрації капіталу, так і можливості розподілу наявних ризиків на основі диверсифікації діяльності;
- забезпеченість коштами для безперервного технічного, технологічного і кадрового розвитку, що забезпечує оперативність і надійність їх роботи.

Підсумовуючи, зазначимо, що транснаціональні банки беруть участь у міграції спекулятивного та інвестиційного капіталу. Акумулюючи і перерозподіляючи між країнами величезні маси грошового капіталу, впливають на збільшення його обсягу та напрями міждержавного руху, динаміку курсів валют і інших фінансових активів. Роль транснаціональних банків проявляється у сприянні в глобалізації господарства, впливі на ліквідність і фінансову стабільність банківської системи, формуванні єдиного культурно-економічного простору. Отже, ТНБ істотно впливають на стан і розвиток усієї системи міжнародних економічних і валютно-фінансових відносин.

1.2. Вплив глобалізаційних процесів на транснаціоналізацію банківської діяльності

Термін глобалізація має неоднакове значення для людей у різних галузях, але загалом це процес взаємодії та інтеграції між народами, організаціями та урядами різних країн. Багато істориків визначили глобалізацію явищем 20 століття, пов'язаним із підйомом міжнародної економіки, що домінує на Заході.

Починаючи з 1990-х, глобалізація фінансових послуг була обумовлена такими факторами, як технологія, дерегуляція та посилення фінансової інтеграції між країнами. Банки розширилися на міжнародному рівні з чотирьох основних причин:

- у пошуку можливостей для бізнесу та диверсифікації ризиків [41];
- підвищення ефективності використання капіталу шляхом отримання економії від масштабу [40];
- стимулювання коштів з прозорою та відносно неінтервенціоністською інституційною та регуляторною структурою [37];
- супроводжувати корпоративних клієнтів у їх міжнародному розширенні [36], що вони зазвичай роблять у країнах, які географічно близькі та мають культурні особливості.

У своїй діяльності транснаціональні банки застосовують міжнародний підхід до формування й розвитку своєї транснаціональної мережі філій, відділень та представництв з єдиним центром прийняття рішень у країні базування головного банку [32, с. 187].

Висловлюється думка, що процес глобалізації був розпочатий певною мірою політичними рішеннями. Однак це також було спричинене та/або підтримане технологічними, соціальними та економічними подіями. Посилення транскордонного передачі ресурсів, таких як активи, капітал та знання, частково є результатом політики лібералізації багатьох урядів національних держав після Другої світової війни.

Розширення відбулося у двох основних формах:

- 1) транскордонне кредитування від країни, що розвивається
- 2) створення фізичних відділень та/або дочірніх підприємств.

В останньому випадку вибір одного чи іншого або їх комбінації визначається такими чинниками, як:

- регламент;
- бізнес-стратегія та проникнення у приймаючу країну;

- податок на прибуток;
- ризик країни;
- розвиток нових технологій та їх вплив на фізичну присутність установ.

Однак вибір між філією та дочірньою компанією не є дрібницею, і на практиці банківські структури є складними, поєднуючи як філії, так і дочірні компанії.

В епоху, що характеризується технологічними змінами та різкими змінами у промисловості, невпинне зростання фінансових послуг на нових та розвинених ринках привело до того, що банківський бізнес став найбільш динамічним у світі.

У таблиці 1.3 наведено 10 найбільших публічних компаній списку «Forbes Global 2000» у 2019 році, 6 корпорацій з яких є банками, а лише одна компанія («Apple») є нефінансовою установою. Це свідчить про розростання банківського бізнесу в усьому світі та укрупнення банківських установ.

Аналіз банків із США, Канади, Великобританії, Швеції, Німеччини, Австрії, Нідерландів, Франції, Італії, Іспанії та Китаю підкреслює важливість впливу регулювання міжнародної присутності банків. Існує чотири важливі особливості:

- більше половини цих банків наводять регулювання як причину виходу з певних країн;
- банки, які отримали державну допомогу в умовах кризи, аж ніяк не є єдиними, хто виходить;
- хоча в Європі ми спостерігаємо незначну тенденцію до «розгалуження», у Латинській Америці звичніше діяти через дочірні компанії, а в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні через філії;
- реструктуризація найбільше вплинула на інвестиційний банківський бізнес, особливо в Європі.

Топ-10 компаній за списком «Forbes Global 2000» у 2019 році

№	Назва компанії	Країна	Критерія (галузь)	Ринкова капіталізація, млрд. дол.
1	Industrial & Commercial Bank of China Ltd.	Китай	Найбільші банки світу	305.1
2	JPMorgan Chase	США	Найбільші банки світу	368,5
3	China Construction Bank	Китай	Найбільші банки світу	225
4	Agricultural Bank of China	Китай	Регіональні банки	197,05
5	Bank of America	США	Найбільші банки світу	287,34
6	Apple	США	Комп'ютерне обладнання	961,26
7	Ping An Insurance Group	Китай	Багатогалузеве страхування	220,2
8	Bank of China	Китай	Найбільші банки світу	142,96
9	Royal Dutch Shell	Нідерланди	Експлуатація натфогазу	264.94
10	Wells Fargo	США	Найбільші банки світу	214,68

Примітка. Складено автором за даними Forbes Global 2000 [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.forbes.com>

Діяльність фінансової установи в зарубіжній країні викликає ряд труднощів щодо ефективності роботи керівників фінансових установ [36]. Керівники повинні розібратися в законах, соціальній практиці, регламенті та очікуванні клієнтів, а також суцільній географічній відстані між країною та країною, що приймає країни, мовній

різниці. Ці транскордонні управлінські виклики додають звичних труднощів функціонування установи протягом перехідного періоду після злиття.

Отже, дослідники стверджують, що «бар'єри ефективності», такі як відстань, а також різниці в мові, культурі, валюті та регуляторних чи наглядових структурах, можуть перешкоджати транскордонним злиттям банків. Таким чином, однією з важливих перешкод транскордонним злиттям банків можуть бути інформаційні витрати. Вони можуть залежати від географічної відстані, загальної мови чи загальної правової системи.

Крім географічної близькості, спільне використання спільної мови, ймовірно, знизить витрати на об'єднання двох корпоративних культур. Інформацію потрібно передавати лише однією мовою, задля безкомпромісного розуміння.

Ми можемо зробити висновок, що транснаціональні банки дійсно зайняли домінуюче становище у світовій економіці, вони динамічно розвиваються в умовах глобалізації та транснаціоналізації економічного життя і міжнародної банківської справи. Фактично транснаціональні банки являють собою великі кредитно-фінансові комплекси універсального типу, які сформувалися на основі міжнародної концентрації та централізації капіталу на основі великих комерційних банків розвинених країн світу шляхом інтеграції банківських і промислових капіталів банків світу – США, Китай, Японія і Західна Європа.

Світові банки працюють на розвинених ринках та ринках, що розвиваються, здійснюючи роздрібні, корпоративні та інвестиційні банківські операції та використовуючи юридичні структури, що поєднують філії та дочірні компанії залежно від їх бізнес-моделі (централізованої або децентралізованої).

В останні кілька років спостерігається узагальнена тенденція виходу цих банків з певних географічних регіонів та напрямків діяльності. В Азії відкриття філій здається більш поширеним. У Латинській Америці присутність іноземних банків в основному у формі дочірніх підприємств, що, схоже, відображає тип банківських операцій у регіоні,

а також більша кількість роздрібних банківських послуг. Дійсно, крім країн ЄС, влада приймаючих країн недовіряє відділенням іноземних банків. Що стосується Західної Європи, за дуже невеликими винятками масштабний роздрібний банкінг пов'язаний із використанням дочірніх підприємств, тоді як дрібний роздрібний банкінг та інвестиційний банкінг більше асоціюються з філіями.

Деякі фактори пояснюють відступ глобальних банків, наприклад, зміни в їх стратегіях або бізнес-моделях, пошук більша прибутковості та/або стабільності доходів, ефективний розподіл обмежених ресурсів, політична чи соціальна нестабільність або нові технології. Однак є один визначальний фактор: регулювання. Це посилене регулювання означає:

1) суворіші вимоги до капіталу та ліквідності. Наприклад, введення коефіцієнта левериджу робить певні банківські дії та послуги безкорисними;

2) нова рамка резолюції. В Європі СРБ (Єдина рада резолюції) може зобов'язати установи вносити зміни до своїх правових структур з метою полегшення гіпотетичної резолюції;

3) обмеження оптового та інвестиційного банкінгу від роздрібною банкінгу, що стає операційним викликом для банків;

4) перевагу наглядових органів працювати з певною юридичною структурою, як це відбувається у США, де банки, активи яких перевищують 50 млрд. дол. США, змушені створювати американський холдинг;

5) різні рівні та швидкість впровадження регуляторних реформ у країнах.

Усі фактори зобов'язують банки, серед іншого, переглянути такі аспекти своєї стратегії, як:

– їх діяльність, прагнучи до більше повторюваних доходів;

– географічні місця, в яких вони працюють;

– ступінь централізації їх бізнес-моделі та юридичну форму, в якій структуровані їх операції.

Цей процес не виключає банків, які отримали державну допомогу в умовах кризи. Він прагне до спрощення організацій, і операції з реструктуризації вплинули на інвестиційний банкінг, особливо в Європі.

Отже, аналіз впливу на процес транснаціоналізації дозволив нам зробити наступні висновки щодо глобальної фінансової інфраструктури:

1. Сучасна транснаціоналізація стала об'єктивним результатом глобалізації та збирала більшість її переваг та недоліків. Сучасні транснаціональні компанії стали найвпливовішими гравцями світової економіки. Їх корпоративна стратегія – максимізувати переваги різних національних ринків.

2. Найбільший стимул для процесу транснаціоналізації був у фінансовому секторі – фінансові ТНК багато в чому перемогли лідерство. Перш за все, такі позиції пояснюються здатністю фінансових установ здійснювати інновації порівняно з промисловими транснаціональними компаніями.

1.3. Особливості регулювання діяльності ТНБ

Банки є найбільш широко регульованими економічними установами у всіх країнах та є найважливішим елементом сучасної світової фінансової інфраструктури, а забезпечення їх стабільного функціонування вимагає організації як національної, так і наднаціональної системи постійного нагляду та контролю за їх діяльністю, яку мають координувати як глобальний, так і національні регулятори.

Одним із основних напрямків економічної політики держави є регулювання банківської діяльності, що пов'язано з тим, що банківський сектор має пріоритетне значення порівняно з іншими секторами економіки, оскільки 22 групи банки акумулюють фінансові ресурси, необхідні для економічного зростання країни.

За останні два десятиліття банківська діяльність стала інтернаціоналізованою до такої міри, що національний нагляд за вітчизняними банками вже не забезпечує належну базу для регулювання діяльності банків.

Останнім часом теорія банківського регулювання зазнала важливих змін. Це було наслідком низки складних наслідків, які відбувалися у фінансовому секторі. Перше серед них – поточні фінансові інновації, які спричинили віртуальну революцію як у фінансових інструментах, так і на ринках. Як наслідок, ринки та установи, які мають регулюватися, з часом істотно змінилися. У той же час розвивалося регулювання, коли регулятори засвоїли уроки з недавнього сплеску банківських криз. Як наслідок цього досвіду, регулювання стало більш досконалим, із запровадженням вимог до капіталу та складніших обмежень операційних процедур.

Різні установи стосуються різних аспектів регулювання міжнародного банківського бізнесу. Хоча жодна установа безпосередньо не регулює міжнародні банківські операції, але деякі установи впливають на це регулювання суттєво. Такими установами є Інститут міжнародного фінансування, Банк міжнародних розрахунків, Комітет Кука та інші наглядові групи та Контактна група Європейського економічного співтовариства. Крім того, інституції, які не здійснюють безпосереднього нагляду за банками, такими як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Паризький клуб та дорадчі комітети приватного банку, беруть участь у заходах, що стосуються міжнародних правил кредитування.

Хоча банківська справа є міжнародною галуззю, банківське регулювання є майже повністю національним. Це справедливо, навіть якщо багато банківських операцій мають вплив у багатьох юрисдикціях. Тим не менш, до недавнього часу не було багатосторонньої бази для координації міжнародного банківського нагляду. Координація нагляду з боку національних банківських органів починається з середини 1970-х років, коли Базельський комітет (тоді відомий як «Комітет Кука») прийняв загальні принципи нагляду за іноземними банками закладів через набір широких

вказівок, відомих як Базельський конкордат. Перероблений у 1983 році та доповнений у 1990 році конкордат дає вказівки органам влади, щоб уникнути конфліктів регуляторного нагляду, але він не є обов'язковим.

Відповідно до цілей, які ставляться регуляторами діяльності ТНБ та інших фінансових установ, існуючі органи регулювання міжнародної банківської діяльності мають бути віднесені до певного інституційного рівня. Рівні I-IV є наднаціональними, рівень V є національним (рис. 1.3.):

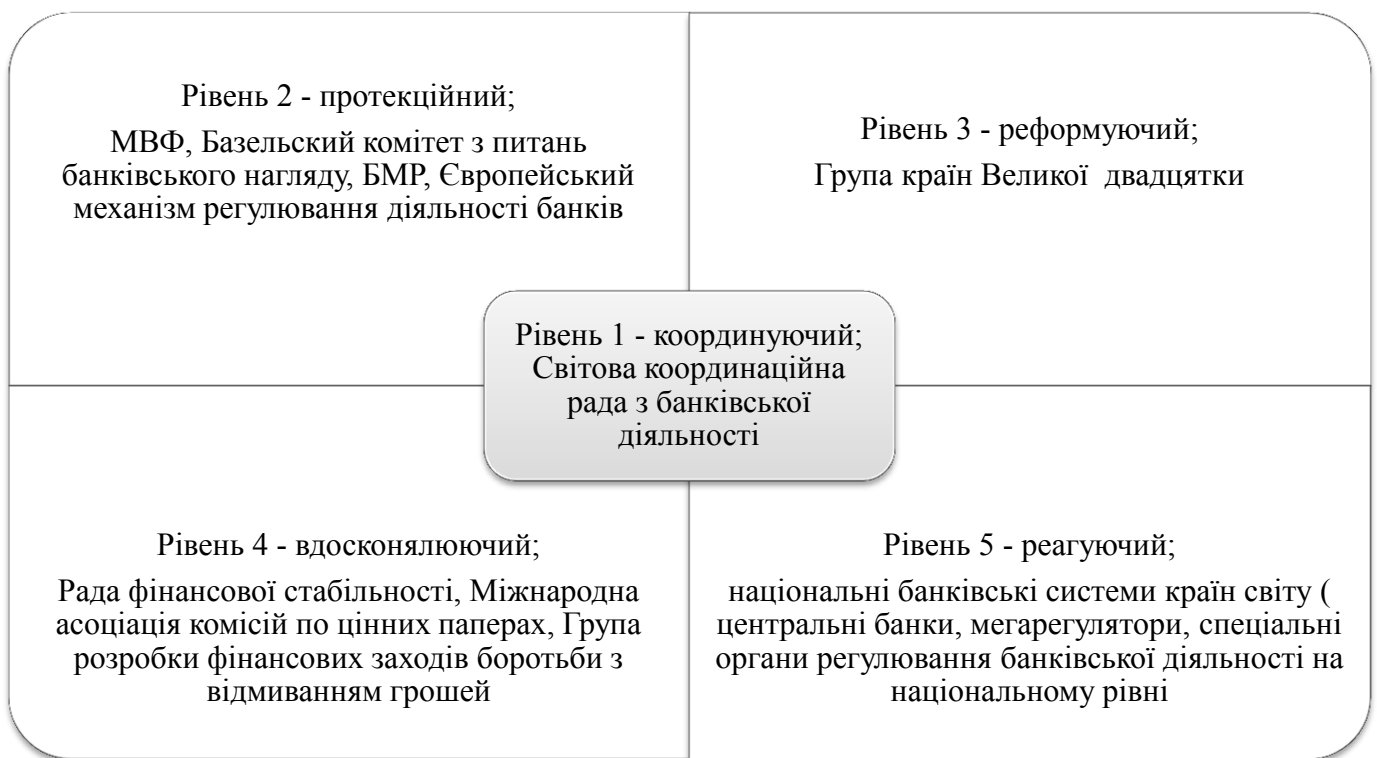

Рис. 1.3. Схема рівнів регулювання міжнародної банківської діяльності.

Примітка. Побудовано автором за даними Boule L. Globalisation and Governance / L. Boule. — South Africa: Siber Ink, 2011. — с. 84.

Рівень I – координуючий (англ. coordinative), є найвищим з усіх рівнів та представлений новим перспективним органом – Світовою координаційною радою з банківської діяльності, яка б взяла на себе відповідальність створити комплексну світову координаційну мережу міжнародної банківської діяльності та займалася б

забезпеченням ефективної координації ТНБ, наднаціональних та національним регуляторів діяльності ТНБ та інших фінансових установ різних країн світу, а також мала б на меті створення сучасної світової координаційної мережі міжнародної банківської діяльності задля погодження інтересів ТНБ та інших фінансових установ на ринку міжнародних банківських послуг та розширення масштабів міжнародної банківської діяльності в умовах фінансової турбулентності.

Рівень II – протекційний, на якому регулятивні органи ставлять за мету попередження виникнення стану глобальної фінансової нестабільності. До таких органів відносяться наступні:

1. МВФ – орган, що здійснює консультації з питань фінансової політики та фінансування країн – членів МВФ, що опинилися у скрутному фінансовому становищі [15, с. 8]. Основна функція МВФ полягає у запобіганні порушення макроекономічної стабільності, допомагаючи своїм членам, що в свою чергу, впливає й на попередження виникнення глобальної фінансової нестабільності та стійке функціонування банків у світі.

2. Банк міжнародних розрахунків – спеціалізований міждержавний фінансовий інститут, який об'єднує на акціонерній основі частину фінансових ресурсів центральних банків 30 країн світу, основними функціями якого є:

– здійснення широкого кола банківських операцій задля сприяння центральним банкам в управлінні їхніми валютними резервами, тобто виступає банком центральних банків;

– організація міжнародного грошово-кредитного і валютного співробітництва, у рамках якого періодично зустрічаються голови центральних банків;

– організація інформаційно-дослідного центру з питань грошово-кредитних та валютно-фінансових відносин;

– надання аналітичної, статистичної та технічної підтримки офіційним органам, що працюють над проблемою стабілізації глобальної фінансової системи. Тобто

виступає своєрідним «хабом інформації та даних» (концентратором, призначеним для об'єднання великого обсягу даних в одну мережу).

3. Базельський комітет з питань банківського нагляду – форум для регулярного співробітництва в області банківського нагляду, місія якого полягає у недопущенні втрати нагляду над банківською діяльністю у світовому масштабі, підвищенні розуміння наглядових питань і покращенні якості банківського нагляду у всіх країнах світу. Реформування світових фінансових ринків та, зокрема, їх банківського сегменту зумовлює певні тенденції розвитку, що пов'язані із більш обережним ставленням банків до кредитно-інвестиційних процесів та ризиків, які їх супроводжують. Особливо це пов'язано із новими показниками якості банківського капіталу, впроваджених стандартами Базель III, згідно з якими банки повинні мати достатній рівень капіталу високої якості, а також набір високо ліквідних активів для більше фективного протистояння фінансовим потрясінням у майбутньому.

4. Окрема група на рівні II – це наднаціональне регіональне утворення в рамках координації регулювання діяльності банків у світі, спрямованої на попередженні світової фінансової нестабільності, – Європейський механізм регулювання діяльності банків та в перспективі створення Європейського Банківського Союзу, який потенційно відкритий для участі усіх держав членів ЄС, але є обов'язковим для 19 членів зони євро та їх 6000 банків, 130 з яких є найбільшими, та базується на трьох опорах:

- єдиний механізм банківського нагляду;
- єдиний механізм роботи з проблемними банками, який покликаний забезпечити ефективне вирішення фінансових проблем, з якими можуть зіштовхнутися банки;
- програма гарантування депозитів.

Для забезпечення середньострокової фінансової підтримки банку, який продовжує працювати під час своєї реструктуризації, засновано Єдиний фонд підтримки проблемних банків, який фінансуватимуть усі банки держав членів.

Цільовий рівень цього фонду становить близько 1 % від гарантованих депозитів банків Банківського Союзу впродовж восьмирічного періоду (близько 55 млрд. євро) [53].

Рівень III – реформуючий, на якому відбувається реформування процесів розвитку світових фінансових ринків і режимів їхнього регулювання для запобігання майбутнім кризам у світі та мінімізації негативного впливу глобальної фінансової нестабільності. До нього відноситься Група 20 (англ. G20) – головний реформатор процесів розвитку світових фінансових ринків та провідний форум міжнародного співробітництва по найбільш важливим аспектам міжнародного економічного та фінансового устрою. Основними цілями і завданнями Групи 20 є:

- вироблення механізмів досягнення довгострокової глобальної економічної стабільності та стійкого зростання;
- затвердження принципів реформ для зміцнення фінансових ринків і режимів регулювання для запобігання майбутнім кризам у світі;
- впровадження фінансового регулювання, яке б знижувало ризики і попереджало виникнення майбутніх фінансових криз;
- створення нової міжнародної фінансової архітектури [15, с. 5].

Рівень IV – вдосконалюючий. Діяльність регулятивних органів на цьому рівні спрямована на вдосконалення існуючих та створення нових сприятливих умов для учасників глобального фінансового середовища. Сюди варто віднести такі органи, як Раду фінансової стабільності, Міжнародну асоціацію комісій по цінних паперах та Групу розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей.

Рівень V є реагуючим. Основна мета органів регулювання, яка ставиться на цьому рівні – швидке реагування на виникнення та якнайоперативніше попередження дестабілізації національної економіки і національних фінансів певної країни. До цього рівня можна віднести національні банківські системи країн світу (центральні банки, мегарегулятори, спеціальні органи регулювання банківської діяльності на національному рівні), які здійснюють безпосереднє прийняття рішень щодо напрямів

функціонування банківської системи країни, вироблення плану дій, стратегій та заходів попередження дестабілізації національної економіки, що в перспективі відображається «ланцюговим ефектом» по світу та сприяє тісній передачі шоків та позитивного досвіду між країнами – ефект «зв'язаності країн та ринків світу». Глобальні банківські установи ведуть торгівлю по всьому світу через розкриття кордонів, не надаючи особливого значення географічному місцеположенню капіталу та ліквідності. Проте коли сприятливі часи закінчуються, саме внутрішній регулятивний орган та центральний банк відповідають по рахунках та повинні підтримувати та робити усе можливе, щоб ТНБ не зазнав краху, навіть якщо збитки були понесені у зовсім інших місцях. Крім того, невдачі банку можуть спричинити неприємності й третім країнам, які їхня влада може не бути в змозі вирішити.

Одним з принципово важливих напрямів розвитку глобальної економіки є зростання впливу наднаціональних органів регулювання на усі процеси, які відбуваються на світовому фінансовому ринку та ринку міжнародних банківських послуг. Відповідь регулятивних органів на кризові явища, які сталися в економіці за останні 20 років як на національному, так і наднаціональному рівнях є досить повільною, враховуючи поточні ініціативні регулятивні зміни, прийняті або погоджені на сьогоднішній день.

Проблеми, які витікають із багатогранного явища глобалізації, можуть бути вирішені на засадах широкого міжнародного співробітництва, посилення ролі діючих регулятивних органів, створення новопотужного наднаціонального координаційного органу. Серед передумов необхідності посилення регулювання координації діяльності ТНБ у сучасних умовах мивиділяємо наступні:

- 1) майже неконтрольований характер та непрогнозованість майбутнього вектору розвитку глобалізаційних процесів;

2) національні регулятори фінансових ринків функціонують в умовах асиметричної інформації, яка є наслідком глобальної природи учасників фінансових ринків;

3) остання глобальна фінансово-економічна криза продемонструвала неготовність світу протистояти масовим потрясінням та пришвидшила процес інституціоналізації системи глобального фінансового регулювання;

4) швидкі зміни світового фінансового простору, розширення спектра та диверсифікація фінансових послуг, стрімке впровадження нових ризикових банківських продуктів, інструментів та різноманітних нововведень, що не мають системного ефективного механізму регулювання;

5) посилення ефекту «транскордонної передачі шоків» між країнами світу, лібералізація руху капіталу, що посилює залежність національних банківських систем від «зовнішніх шоків»;

6) розвиток фінансових технологій, комп'ютеризація банківського бізнесу, онлайн-ових систем розрахунків, здатних миттєво перераховувати значні кошти на далекі відстані, що залишає чималий простір для «порушення стандартів чесного ведення бізнесу» заради отримання надприбутків окремими особами;

7) перетворення світової економіки не в інтегральне ціле, а навпаки, створення диспропорцій її розвитку, які, у першу чергу, проявляються у сфері кредиту та фінансів. Збільшується контраст між високорозвинутим Центром та відсталою Периферією. Виникає нова модель світу – світ 20:80, суспільство однієї п'ятої, адже 80 % усіх ресурсів контролює 1/5 частина населення планети [35, с. 33].

Отже, постійне нарощення кризових тенденцій у світовій економіці та необхідність пошуку оптимальної системи банківського регулювання та нагляду як на національному, так і наднаціональному рівнях не дозволяють зупинитися на досягнутому і вимагають глибокого вивчення даної проблематики та подальшої розробки підходів до ефективного регулювання транснаціональних банків у країнах

світу, модернізації сучасної фінансової архітектури у світі з метою впорядкування існуючого банківського регулювання, всіляко сприяючи банкам у їхній діяльності, виконанні стандартів та впровадженні механізмів, запропонованих Базельським комітетом, для вирішення питання забезпечення глобальної фінансової стабільності протягом певного проміжку у часі.

Висновки до розділу 1

Транснаціональні банки беруть участь у міграції спекулятивного та інвестиційного капіталу. Акумуляуючи і перерозподіляючи між країнами величезні маси грошового капіталу, впливають на збільшення його обсягу та напрями міждержавного руху, динаміку курсів валют і інших фінансових активів. Роль транснаціональних банків проявляється у сприянні в глобалізації господарства, впливі на ліквідність і фінансову стабільність банківської системи, формуванні єдиного культурно-економічного простору. Отже, ТНБ істотно впливають на стан і розвиток усієї системи міжнародних економічних і валютно-фінансових відносин.

Аналіз впливу на процес транснаціоналізації дозволив нам зробити наступні висновки щодо глобальної фінансової інфраструктури:

1. Сучасна транснаціоналізація стала об'єктивним результатом глобалізації та зібрала більшість її переваг та недоліків. Сучасні транснаціональні компанії стали найвпливовішими гравцями світової економіки. Їх корпоративна стратегія – максимізувати переваги різних національних ринків.

2. Найбільший стимул для процесу транснаціоналізації був у фінансовому секторі – фінансові ТНК багато в чому перемогли лідерство. Перш за все, такі позиції пояснюються здатністю фінансових установ здійснювати інновації порівняно з промисловими транснаціональними компаніями.

Постійне нарощення кризових тенденцій у світовій економіці та необхідність пошуку оптимальної системи банківського регулювання та нагляду як на національному, так і наднаціональному рівнях не дозволяють зупинитися на досягнутому і вимагають глибокого вивчення даної проблематики та подальшої розробки підходів до ефективного регулювання транснаціональних банків у країнах світу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТНБ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Інвестиційна діяльність ТНБ США

Глобалізація є закономірним розвитком інтернаціоналізації економічного життя, одним з найбільш суперечливих і відчутних явищ нашого часу. Глобалізація фінансового сектора призвела до стирання кордонів між національними фінансовими ринками і формування міжнародних і світового (глобального) фінансових ринків.

Глобалізації не могла залишити поза увагою структурні елементи фінансових ринків – інвестиційні банки. Як видається, в процесі глобалізації інвестиційні банки пройшли декілька ступенів:

а) комерціалізація інвестиційних банків, що полягає в тому, що вони почали розміщувати свої цінні папери на біржах;

б) концентрація інвестиційних банків в національних фінансових центрах. Наприклад, більшість американських провідних інвестиційних банків має штаб-квартири в Нью-Йорку (на Wall-Street), британські – в Лондоні (район Citi), японські – в Токіо і Осаці, російські – в Москві, бразильські – в Сан-Паулу і Ріо-де-Жанейро, китайські – в Пекіні (на Finance Street);

в) укрупнення інвестиційних банків, яке відбувалося найчастіше за рахунок злиттів і поглинань слабших конкурентів. Як правило, хвилі M&A відзначаються після фінансових і фондових криз, виявляли нежиттєздатні компанії. Однак необхідно відзначити, що процес консолідації гравців фінансового ринку відбувався в деяких країнах за директивою і під керівництвом правлячих органів (Китай) і регуляторів фінансового ринку (Індія);

г) розширення і диверсифікація діяльності інвестиційних банків, що відбувалися завдяки створенню нових послуг і появи нових фінансових інструментів;

д) перетворення в транснаціональні банки з установою дочірніх компаній в розвинених, а потім і в країнах, що розвиваються. Це процес став можливий завдяки лібералізації фінансових систем, яка почала відбуватися у багатьох розвинених країнах на початку 1980-х років. Як результат інвестиційні банки, перш за все, американські, європейські та японські почали або скуповувати національні компанії з цінних паперів (наприклад, лондонських брокерів і джоберів, індійські НБФК, бразильські банки або китайські компанії з цінних паперів), або відкривати свої філії в країні.

Створення банків, що оперують в світових масштабах, безсумнівно, забезпечило їм ряд переваг в порівнянні з їх локальними конкурентами. У транснаціональних інвестиційних банків більш значна клієнтська база, вони в змозі обслуговувати транснаціональних клієнтів; у них більш широке охоплення ринків і галузей; вони надають більш повний спектр послуг; їм доступні фінансові та людські ресурси іноземних держав. Підсумком цього служить те, що ефективність їх діяльності неухильно підвищується за рахунок вертикальної і горизонтальної інтеграції, ефекту масштабу.

Світовий фінансовий ринок складався протягом десятиліть. Дослідники вважають, що перші ознаки світового фінансового ринку стали виявлятися вже в 1960-х. Американські банкі у 1960-ті та 1970-ті роки характеризувалися швидкими темпами зростання міжнародного банкінгу. Кілька глобальних банків, удосконалили свої мережі та проникли на зовнішні ринки, а згодом розширили свої кордони. Інші великі регіональні та грошові центри також розширили свою діяльність, хоча вони значною мірою обмежували свою діяльність лише іноземними фінансовими центрами та комерційним кредитуванням та оптовим фінансовим бізнесом.

Кількість американських банків з іноземними філіями почала зростати. Наприкінці 1965 р. лише 13 американських банків мали іноземні відділення, а

більшість із них мали активи філій на загальну суму понад 10 млрд. дол. США. До 1970 року 79 банків мали іноземні відділення, активи на загальну суму 53 млрд. дол. США.. За десять років пізніше 159 банків – майже кожен банк США, що мав активи більше 2 млрд. дол. США – мали принаймні одну іноземну філію, кількість відділень зросла до 787, а об'єднані активи філій перевищили 340 млрд. дол. США.

Банки інших країн, особливо європейських, займалися міжнародними банківськими операціями протягом багатьох років. Певний час вони, як правило, приваблювали найбільші американські банки, для того щоб створити світові мережі філій. Але в кінці 1970-х європейські банки теж стали більшою мірою експансивними і почали скорочувати розрив. Враховуючи важливість бізнесу та фінансових ринків США, значна частина зростання іноземних банків припала на США.

Поступово став формуватися попит на довгострокові позики, якої і поклав початок світовому ринку капіталів. З появою світових фінансових центрів в Нью-Йорку, Лондоні, Цюріху, Токіо виникла світова фінансова мережа, в основі якої був світовий фінансовий ринок. Його становлення мало під собою три ключові аспекти: «глобальну присутність міжнародних фінансових інститутів, міжнародна фінансова інтеграція та швидкий розвиток фінансових інновацій».

До початку XIX століття склалася група транснаціональних інвестиційних банків, які рейтингові агентства і фінансові ЗМІ щорічно публікували рейтинги і показники цих інвестиційних банків (див. Рис. 2.1.).

Статистика зображує провідних банків у всьому світі в 2019 році за доходами від інвестиційного банкінгу. За цей час американський JPMorgan отримав дохід приблизно в 6,9 млрд. дол. США.

До двох провідних інвестиційних банків у всьому світі щодо доходу станом на 2018 фінансовий рік були JP Morgan та Goldman Sachs. JP Morgan отримав більше доходів, ніж Goldman Sachs, але обидва банки повідомили, що доходи перевищують п'ять млрд. дол. США.

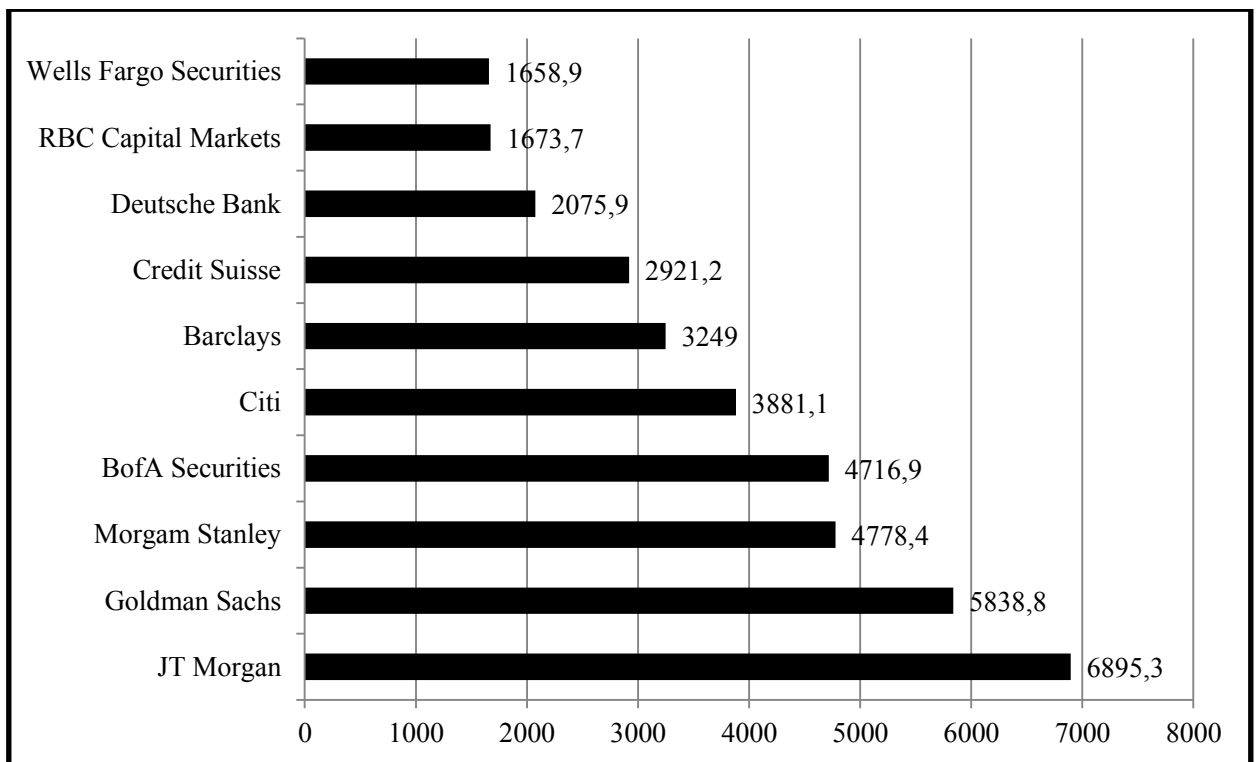

Рис. 2.1. Провідні банки світу за доходами від інвестиційного банкінгу у 2019 р.,
(млн. дол. США).

Примітка. Складено автором за даними Global No.1 Business Data Platform [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/>.

Станом на той самий період, Морган Стенлі та Банк Америки посіли третє та четверте місце з доходами приблизно 4,8 млрд. дол. США та 4,7 млрд. дол. США відповідно.

Усі чотири інвестиційні банки з найвищого рейтингу – американські транснаціональні інвестиційні банківські фірми. Ці чотири банки мали понад чверть частки світового ринку інвестиційних банків у частині доходів станом на липень 2019 року. Це має сенс врахувати, що близько п'ятдесяти відсотків вартості інвестиційних банківських платежів у 2015 році надійшли з Америки.

Найбільша частка доходу для більшості компаній, що приносять найбільший дохід, припадає на ринки боргового капіталу та позики. Goldman Sachs та Morgan

Stanley – винятки, оскільки ці банки отримали найбільше грошей від злиття та поглинання станом на січень 2017 року.

Банки є основою американської економіки, вони забезпечують доступ грошей для фізичних осіб та капітал для компаній. Присутні в країні та за кордоном банки США беруть участь у роздрібному банківському бізнесі, корпоративному та інвестиційному банкінгу, управлінні статками та наборі фінансових послуг.

Провідні американські банки лідирують у фінансовому секторі та очолюють економіку, але вони конкурують один з одним за частку ринку в США та за кордоном. Вони також стикаються з конкуренцією з боку іноземних банків, які прагнуть розширити своє місце на внутрішньому ринку та інших фінансових компаній, таких як фінансові послуги та страхові компанії, кидаючи виклик їм у своїх операціях на фінансових ринках.

Хоча їм доводиться пом'якшувати системні ризики та можливі фінансові крахи, найважливіша загроза для банків є порушенням їхнього традиційного бізнесу за допомогою фінансових технологій. Ці нові компанії «FinTech» створюють нові способи для людей та компаній отримувати, керувати та використовувати свої гроші та капітал, що може перешкоджати діяльності традиційних банків.

У таблиці 2.1 наведені топ-10 банків США на лютий 2020 року з їх ринковим капіталом.

З таблиці 2.4 ми можемо зробити висновок, що банки все ще є опорою економіки США, і вони залишаться на цій позиції в осяжному майбутньому. США – настільки велика бізнес-арена для процвітання банків, що вони можуть реально використовувати свою національну опору для розширення за кордоном та завоювання нових ринків збуту. Будь вони регіональними чи національними банками, роздрібними чи інвестиційними банками, або навіть диверсифікованими на всі сегменти, банки знаходяться в США, щоб залишитися, а можливо, і завоювати решту світу.

Топ-10 банків США, станом на лютий 2020 року

Компанія	Галузь промисловості	Ринковий капітал, млрд. дол. США
JP Morgan	Диверсифікований банк	423,0
Bank of America	Диверсифікований банк	305,8
Wells Fargo	Диверсифікований банк	197,8
Citigroup	Диверсифікований банк	166,4
Morgan Stanley	Інвестиційний банкінг та брокерські послуги	87,7
U.S. Bancorp	Диверсифікований банк	85,3
Goldman Sachs	Інвестиційний банкінг та брокерські послуги	84,3
Truist Financial	Регіональний банк	72,8
PNC Financial	Регіональний банк	66,4
Charles Schwab	Інвестиційний банкінг та брокерські послуги	60,8

Примітка. Складено автором за даними Disfold [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://disfold.com/top-us-banks/>.

Провідні американські фінансові компанії займаються широким спектром операцій разом із потоками грошей та капіталу в економічному циклі. Надаючи фінансові продукти та послуги з високою доданою вартістю, які приносять великі прибутки від інвестицій, не дивно, що фінансові компанії також стикаються з дуже жорсткою конкуренцією як американських, так і іноземних суб'єктів фінансового сектору.

Боротьба за частку ринку між різними типами банків, страхових компаній, компаній з фінансових послуг та ширших фінансових суб'єктів створює динамічне середовище, коли компанії спеціалізуються, диверсифікуються та набувають інших у

пошуках вищих доходів, зменшення витрат, кращого хеджування ризиків та безпечніших інвестицій.

Що стосується нині, найвизначніші фінансові компанії досі мають важливе значення в економіці США. Завдяки великій фінансовій силі США, американські фінансові компанії продовжуватимуть вести боротьбу на національному рівні та використовувати переваги економії від масштабу, що виходить від розміру американського ринку, щоб розширити свій слід в іншому світі. Пропонуємо порівняти яке місце американські банки займають серед усього фінансового сектору в США (табл. 2.2.):

Таблиця 2.2

Топ-10 американських фінансових компаній на лютий 2020 року

Компанія	Галузь промисловості	Ринковий капітал в млрд. дол. США
Berkshire Hathaway	Багатогалузевий холдинг	555,8
JP Morgan	Диверсифікований банк	423,0
Bank of America	Диверсифікований банк	305,8
Wells Fargo	Диверсифікований банк	197,8
Citigroup	Диверсифікований банк	166,4
American Express	Споживче фінансування	106,8
Morgan Stanley	Інвестиційний банкінг та брокерські послуги	87,7
BlackRock	Міжнародна інвестиційна компанія	86,3
U.S. Bancorp	Диверсифікований банк	85,3
Goldman Sachs	Інвестиційний банкінг та брокерські послуги	84,3

Примітка. Складено автором за даними Disfold [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://disfold.com/top-us-banks/>.

Порівнюючи таблиці 2.1 та 2.2, слід зробити наступні висновки: з десяти представлених позицій фінансових компаній вісім належать американським банкам, які є потужним важелем економіки США та конкуруючими об'єктами для світової економіки.

Найпоширенішою тенденцією в банківській галузі сьогодні є перехід на цифровий, зокрема мобільний та інтернет-банкінг. Цифрова трансформація призвела до посилення конкуренції з боку технологічних стартапів, а також до консолідації менших банків та стартапів. У 2018 році загальне фінансування fintech досягло 32,6 млрд. дол. США до кінця третього кварталу, що на 82% більше, ніж загальний показник 2017 року в 17,9 млрд. дол. США [59].

Американські інвестиції венчурного капіталу в fintech досягли декількох нових рекордів протягом 2019 року. У третьому кварталі 2019 квартальні інвестиції в fintech досягли 28,8, млрд. дол. США – майже нарівні з рекордними 29,4 млрд. дол. США у четвертому кварталі 2018 (Див. рис 2.2.).

2018-2019 роки були дуже важливими роками для fintech у Сполучених Штатах. Весь підйом у фінансових послугах, створює можливості для інноваційних технологій у банківському секторі. Фінтехнології, орієнтовані на B2B, особливо привабливі для інвесторів, враховуючи велику кількість фінансових установ, які шукають шляхи покращення своїх цифрових пропозицій. Технологічний прогрес дав поштовх розвитку багатьох сфер fintech – наприклад, взаємного кредитування, небанківських кредитів, вкладів, бухгалтерії, особистих фінансів, індивідуальних інвестицій, краудфандінга, платежів, досліджень, фінансових консультацій тощо.

Найактивніші інвестори банків США у fintech (за кількістю портфельних компаній) – Goldman Sachs, Citigroup та JP Morgan Chase & Co. Хоча всі три активізували свою інвестиційну діяльність в останні роки, вони застосовували різні стратегічні підходи.

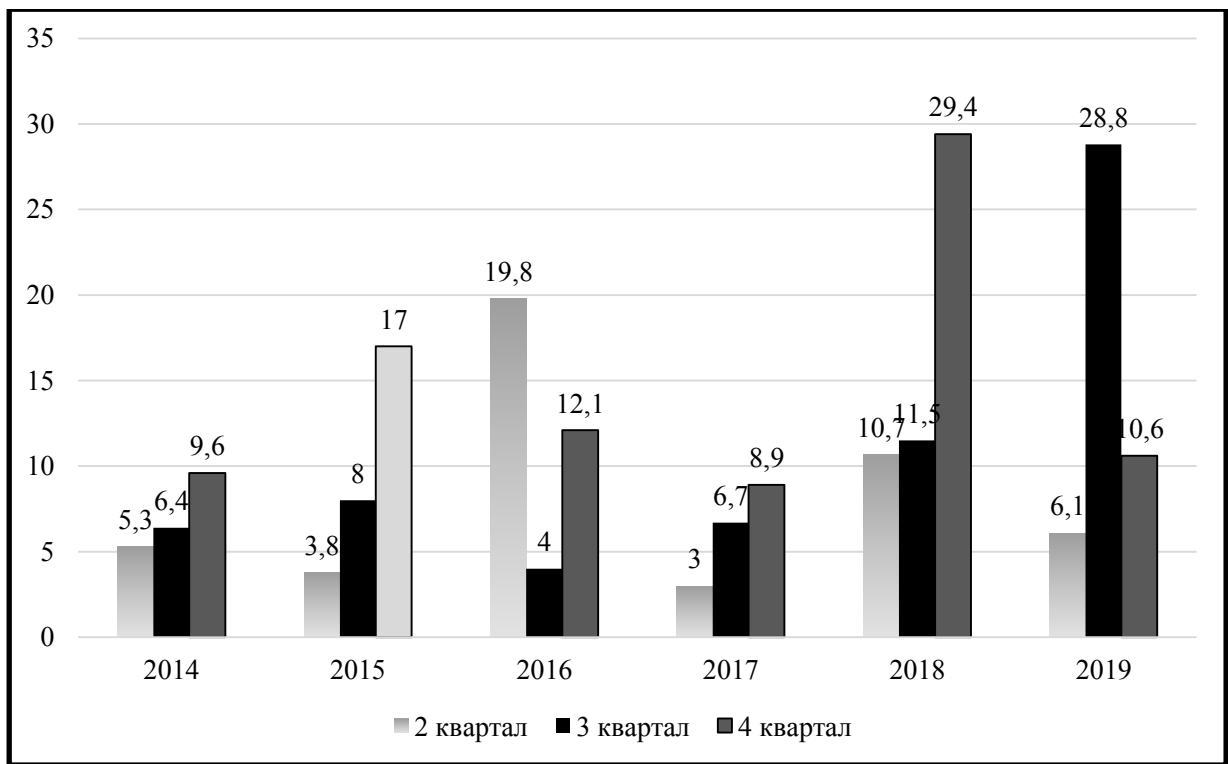

Рис. 2.2. Інвестиційні активи венчурного капіталу в fintech США,
(млрд. дол. США).

Примітка. Складено автором за даними Pulse of Fintech H2'19 – US [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://home.kpmg/xx/en/home/campaigns/2020/02/pulse-of-fintech-h2-19-us.html>.

Банки США часто беруть участь у fintech з двох основних причин: потенціал для високої прибутковості та стратегічного партнерства.

У першому випадку банки, корпоративні групи венчурного капіталу та стратегічні банківські фонди інвестуватимуть у стартап суворо з метою майбутніх прибутків, а також для отримання впливу на нові субіндустрії.

В інших випадках банк інвестуватиме стратегічно, співпрацюючи із стартапом fintech для досягнення власних внутрішніх цілей. Наприклад, у травні 2019 року Wells Fargo очолив серію Openfin. Зараз Wells Fargo (та інші банківські інвестори) використовують внутрішню платформу, щоб допомогти модернізувати її програмне забезпечення для функцій передньої та бек-офісної служби.

Основною інвестиційною сферою для банків були платежі та розрахунки, до яких належать такі компанії, як Square, Marqeta та Klarna. Категорія платежів проводила фінансування власного капіталу щонайменше з трьох банків, включаючи загальну суму 717 млн. дол. США, розкритих фінансуваннями від Goldman Sachs, J. P. Morgan Chase, Morgan Stanley, Barclays Capital та Silicon Valley Bank [58].

Отже, американські банки більше за інших досягли успіху в міжнародній експансії, хоча в останній час вони все більше стикаються із запеклим опором своїх конкурентів з Японії, Китаю та європейських країн. Зростання потужності найбільших банків багато в чому стимулюється державною політикою. Американське банківське законодавство дуже специфічне. ТНБ є основою американської економіки, вони займаються найрізноманітнішими операціями: беруть участь у роздрібному банківському бізнесі, корпоративному та інвестиційному банкінгу, управлінні статками та наборі фінансових послуг. Банки США використовують переваги економії від масштабу при конкуренції з іншими банками. Найпоширенішою тенденцією в банківській галузі сьогодні є перехід на цифровий, зокрема мобільний та інтернет-банкінг це робить експансію більш швидкою. Усі чотири інвестиційні банки з найвищого рейтингу (JPMorgan, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Bank of America) – американські транснаціональні інвестиційні банківські фірми, які мають станом на 2019 рік чверть частки світового ринку інвестиційних банків у частині доходів.

2.2. Місце ТНБ Китаю у світовій економіці

Під час розвитку міжнародних відносин формується транснаціональна банківська система. Її характеризують як самостійний елемент світового господарства, що забезпечує рух фінансових ресурсів. На сьогоднішній момент в світі функціонує 50 найкрупніших ТНБ.

У таблиці 2.3 представлена перша десятка, до якої входять транснаціональні банки таких країн як Китаю, Японії, США, Великобританії, Франції, Німеччини, Італії, Іспанії та інших.

Таблиця 2.3

10 найбільших транснаціональних банків за активами у 2019 році

№	Банк	Країна	Активи, млрд. дол. США	Капіталізація, млрд. дол. США
1	Industrial and Commercial Bank of China	Китай	4,211	311
2	China Construction Bank	Китай	3,397	160,91
3	Agricultural Bank of China	Китай	3,233	189,9
4	Bank of China	Китай	2,989	199,1
5	Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	2,774	71,51
6	JP Morgan	США	2,534	366,3
7	HSBC Holdings	Великобританія	2,522	131,93
8	BNP Paribas	Франція	2,348	65,33
9	Bank of America	США	2,281	154,47
10	China Development Bank	Китай	2,202	68,65

Примітка. Складено автором за даними Global №.1. Business Data Platform [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/>.

Якщо аналізувати топ-100 найбільших банків світу, то п'ята їх частина буде належати Китаю. За США залишається лише десята частина, як і за Японією. Зате кожен третій банк родом з Європейський Союзу. Також в сотні світових лідерів банківського сектора є банки Південної Кореї, Бразилії, Канади та Австралії. І лише два швейцарські банки знайшли собі місце в списку ста найбільших.

Топ найбільших фінансових організацій у світі непогано ілюструє тенденції світової економіки на сьогоднішній день. Під кінець ХХ століття найбільш впевнено

виглядали європейські банки, зокрема, установи Великобританії і Швейцарії, адже фондові ринки європейських країн прекрасно росли в 1975-2000 році.

Однак уже сьомий рік поспіль перші рядки рейтингу найбільших банків залишаються за Китаєм. Причому лідируючі позиції китайські банки утримують відразу за кількома критеріями: розмір сумарних активів, ринкова капіталізація, кількість клієнтів і співробітників.

Сукупність їх коштів становить понад 500 млрд. дол. США. Найбільша концентрація транснаціональних банків представлена в Євросоюзі і США. Американські та європейські банки утримують лідируючі позиції по транснаціональному банкінгу за низкою причин: по-перше, участь в світовому капіталовкладенню в цих країнах почалося досить давно, а по-друге, економіка країн ЄС і США відноситься до розвинених.

Відповідно до статистичних даних Світового банку серед 100 найбільших транснаціональних банків світу 18 належать Китаю, 12 – США, 8 – Японії, по 6 банків – Франції та Великобританії, по 5 – Канаді, Німеччині та Іспанії, по 4 банки – Австралії, Бразилії, Південній Кореї та Швеції (Див. рис. 2.3.). На рис. 2.3 зображено дані про кількість банків країн серед ТОП-100 найбільших ТНБ світу у 2019 році.

Китайський банківський сектор зазнав значних змін за останні десятиліття, особливо з моменту вступу до СОТ наприкінці 2001 року. Комісія з регулювання банківської справи в Китаї одного разу окреслила чотири важливі принципи відкриття банківського сектору Китаю:

- 1) задоволення поточних потреб внутрішньогосподарського розвитку;
- 2) підвищення конкурентоспроможності банківського сектору Китаю;
- 3) дотримання зобов'язань перед СОТ та створення умов для чесної конкуренції між китайськими та іноземними банками;
- 4) підтримання фінансової стабільності.

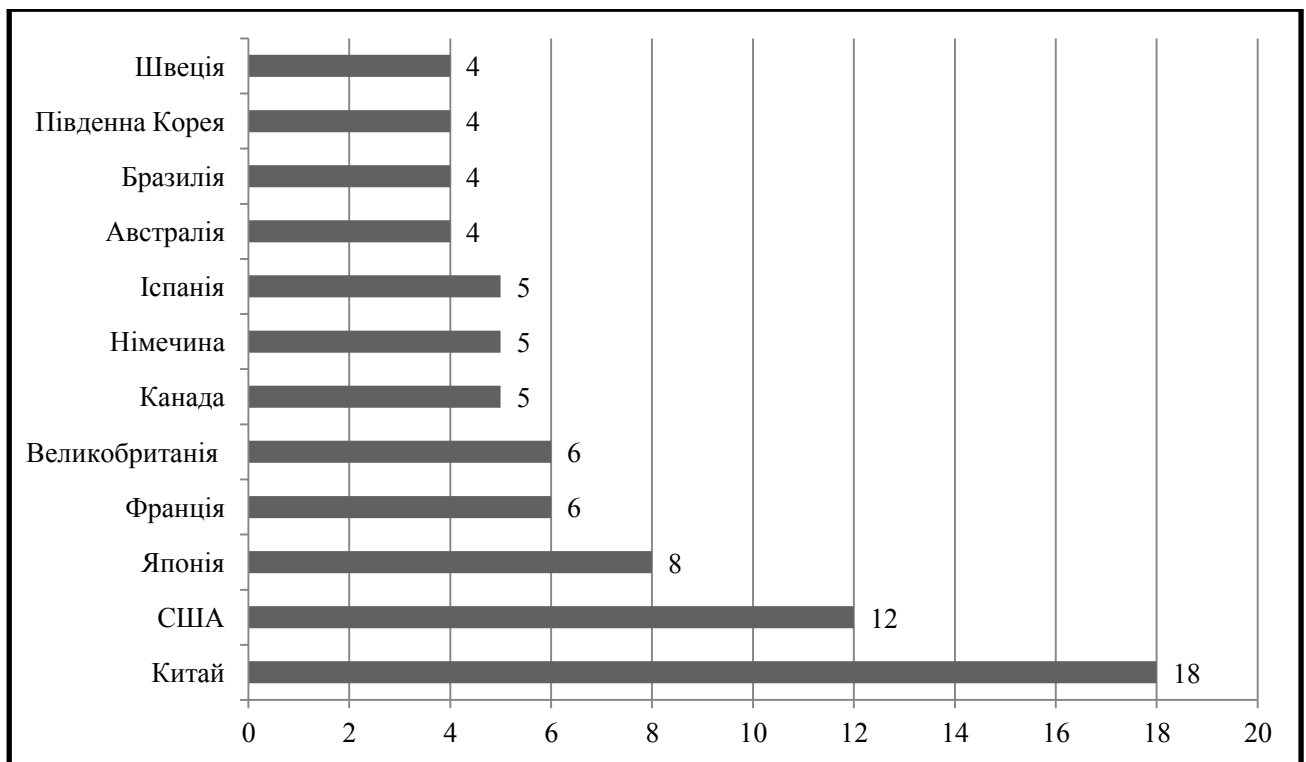

Рис. 2.3. Кількість найбільших транснаціональних банків в розрізі країн світу у 2019 році.

Примітка. Складено автором за даними World Bank Open Data [Electronic resource]. – Available at: <http://data.worldbank.org/indicator>

Початок експансії китайських банків пов'язаний з формуванням банками Гонконгу в кінці листопада 1980 років своїх філій за кордоном на тлі прискорення реформ, відкритості китайської економіки, але управління ними було дуже хаотичним, в результаті чого багато хто були малоприбутковими і навіть збитковими. Прикладом може служити Agricultural Bank of China, який до кінця 1999 років відкрив 39 зарубіжних господарських організацій, у тому числі три з них було відкрито генеральним банком, а 36 було відкрито філіями, фінансування для них становило 5,6 млрд китайських юанів [60].

Характерними особливостями функціонування китайських банків за кордоном на цьому етапі їх розвитку з'явилися такі.

1. Філіали займались винятково небанківською і нефінансовою діяльністю.

2. Управлінські структури організації цих банків переважно знаходилися в Гонконзі і Макао, рідко в розвинених країнах, як США і Англія. До кінця 1998 років 5 великих державних комерційних банків відкрили 64 господарські організації за кордоном, в тому числі 60% перебували в Гонконзі [48].

3. Більшість організацій за кордоном були збитковими в результаті непродуманого зарубіжного інвестування і безсистемного управління до кінця 1997 року (табл. 2.4.):

Таблиця 2.4

Кількість китайських банків за кордоном в 1998-2019 роки

Банк	1998		2006		2014		2019	
	Філіали	Дочірні компанії	Філіали	Дочірні компанії	Філіали	Дочірні компанії	Філіали	Дочірні компанії
Bank of China	45	2	32	8	38	41	31	79
Industrial & Commercial Bank of China	5	1	8	6	13	8	65	21
Agricultural Bank of China	2	1	2	1	9	5	13	16
China Construction Bank	3	1	6	2	37	5	46	9
Bank of Communications	4	-	6	1	2	12	15	23

Примітка. Складено автором за даними:

Bank of China [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.boc.cn/en/>

Industrial & Commercial Bank of China [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.icbc.com.cn/ICBC/en/default.htm>

Agricultural bank of China [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.abchina.com>,

China Construction Bank [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.asia.ccb.com/hongkong/personal/>

Bank of Communications [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bankcomm.com>.

Оскільки економіка Китаю стрімко зростає, як і їх банківська галузь, китайські банки значно зростають як у країні, так і на міжнародному рівні – недарма це найбільший світовий банківський сектор у світі.

Китайські комерційні банки зробили 41 поглинання і злиття закордоном, сума угод яких досягала 22 07 млрд. дол. США за період з 2002 по 2018 р. Обсяги вартості злиття і поглинання досягли свого піку в період 2006 по 2013 роки. При цьому в розпал фінансової кризи в 2008 р. ситуація стабілізувалася.

Аналіз операцій зі злиття і поглинання китайських банків за кордоном показав, що 80,52% транзакцій проводилися в країнах, що розвиваються; 48,3% цих угод проводилися Південно-Східної Азії, в країнах, які за своїм культурним і географічним розташуванням близькі Китаю (табл. 2.5.):

Таблиця 2.5

Загальна сума угод зі злиття та поглинання китайських банків на закордонних ринках за 2002-2019 роки

Країна	Сума, млрд. дол. США	Частка, %
Гонконг	8,4	38,06
Макао	0,7	3,17
Сінгапур	1,0	4,53
Тайланд	0,56	2,54
Туреччина	0,32	1,45
ПАР	6,3	28,55
Аргентина	0,6	2,72
Бразилія	0,89	4,03
Великобританія	3,0	13,56
США	0,2	0,91
Канада	0,1	0,45
Всього	22,07	100

Примітка. Складено автором за даними Institute of Mergers, Acquisitions and Alliances: Statistics [Electronic resource]. - Access mode: http://www.imaa-institute.org/statistics-mergersacquisitions.html#MergersAcquisitions_Worldwide

Загальні активи Банку Китаю за квартал, який закінчився 30 червня 2019 року, становили 3 203 574 млрд. дол. США, що на 16,63% більше порівняно з аналогічним періодом року. Загальні активи Банку Китаю за 2018 рік становили 3 213 485 дол. США, що на 11,53% більше порівняно з 2017 роком.

Industrial & Commercial Bank of China з 1 червня 2018 року по 31 травня 2019 року посів перше місце серед усіх банків за рівнем андеррайтингу облігацій на національних облігаціях з 191 млрд. дол. США та часткою ринку 12,3%.

Станом на початок 2019 року загальний обсяг активів зарубіжних інститутів Industrial&Commercial Bank of China становив 26 063 901 млрд. юанів. Спостерігається збільшення порівняно з попереднім числом 24 638 760 млрд. юанів за грудень 2018 року.

Загальний обсяг активів Agricultural Bank of China за квартал, який закінчився 30 вересня 2019 року, становив 35 465 99 млн. дол. США, що на 13,08% більше порівняно з минулим роком. Загальні активи China Construction Bank за квартал, що закінчився 30 червня 2019 року становили 3 585 094 дол. США, що на 8,08% більше ніж у порівнянні з минулим роком. Загальні активи Bank of Communications за квартал, що закінчився 30 червня 2019 року становили 3 585 094 дол. США, що на 8,08% більше ніж у порівнянні з минулим роком.

В цілому слід зазначити, що китайські банківські корпорації в процесі інтернаціоналізації фінансових ринків знаходяться на відносно ранній стадії розвитку:

1. В даний час кількість закордонних філій китайських банків все ще невелика. Значна частина закордонних філій розташована в Азії, перш за все в Гонконзі, Макао, Сінгапурі, Японії і Південної Кореї. Китайські філії банків успішно функціонують в Нью-Йорку, Лондоні, Франкфурті-на-Майні, а також в ряді країн з ринками, що формуються.

2. Банківський бізнес не диверсифікований, а структура і склад клієнтів неоптимізована.

3. Співвідношення валових доходів і зарубіжних активів також все ще незначна.

4. Інтернаціональний бізнес змушує китайські банки активно рекрутувати зарубіжних фахівців. У момент виходу на міжнародний ринок в процесі інтернаціоналізації фінансових ринків китайські банківські корпорації обов'язково зіткнуться з проблемами стратегічного позиціонування, створення мережі установ, підвищення рівня обслуговування, управління ризиками та підбору кадрів.

Реалії сьогодення від COVID-19 мають страшні наслідки не тільки в соціальному житті населення, ще вплив коронавірусу робить глибокий і серйозний вплив на глобальний банкіг. Успіх у боротьбі з вірусом досягається ціною уповільнення економічної активності, незалежно від того, добровільне чи примусове соціальне відставання. Спалах приніс значні економічні витрати. Уповільнення банкігу в Китаї в першому кварталі 2020 року буде суттєвим і залишить глибокий слід у цьому році [75].

Найбільші банки в Китаї (Bank of Communications, China Construction Bank, Agricultural Bank of China, Industrial & Commercial Bank of China, Bank of China) попереджають про удари по прибутковості та якості активів цього року, оскільки вони виконують розпорядження уряду про надання кредитів з низькими витратами для компаній, постраждалих від спалаху коронавірусу [58].

Agricultural Bank of China, третій за величиною комерційний банк в країні, попередив, що пандемія може спричинити занепокоєння серед виробничих споживачів та значною мірою вплине на торгові зв'язки. Чиста процентна маржа AgBank різко скоротилася в 2019 році до 2,17 % порівняно з 2,33 % роком раніше. Аналітики очікують, що прибутковість банку продовжить погіршуватися в 2020 році [58].

Чиста маржа відсотків для Bank of Communications, другого за величиною комерційного банку в країні, скоротилася на 5 базових пунктів у 2019 році, оскільки його депозитні витрати зросли на 18 базових пунктів очікується, що його чиста процентна маржа в цьому році зменшиться ще на 10 пунктів.

Банки вже зазнають рекордної заборгованості за кредитами, оскільки економіка минулого 2019 року зростала найповільнішими темпами за три десятиліття. Банківська галузь у розмірі 41 трлн. дол США, більш ніж удвічі більша, ніж американський сектор, виснажує резерви капіталу та позики, оскільки вона покриває прострочену заборгованість, щоб утримати мільйони підприємств на плаву.

На рисунку 2.4 показано рентабельність китайських ТНБ з 2011 року. Зниження показників свідчить про торговельну війну з США, COVID-19, зниження експорту, технічна конкуренція та всі інші економічні показники, які завдають удару на рентабельність китайських банків.

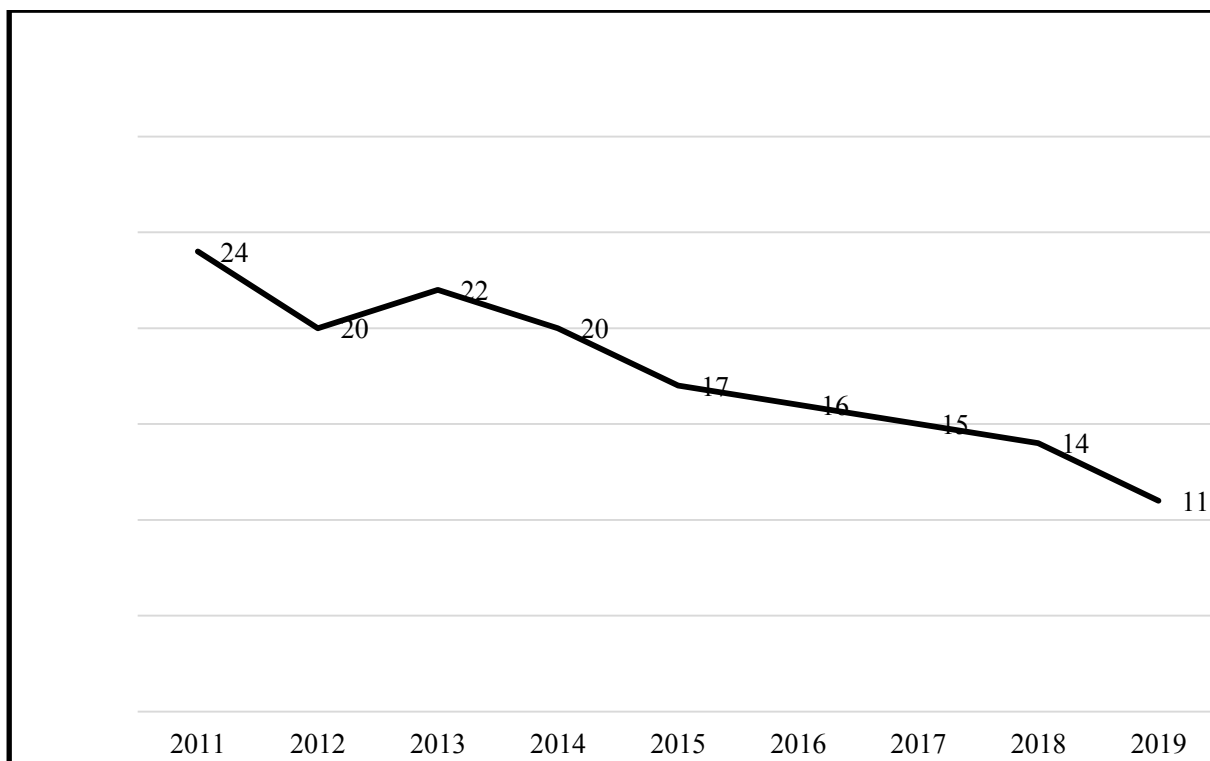

Рис. 2.4. Рентабельність китайських ТНБ за 2011-2019 роки.

Примітка. Складено автором за даними Center for Brain-inspired Computing Enabling Autonomous Intelligence [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.src.org/program/jump/cbric/>.

Отже, економічний розвиток і надалі буде займати почесне місце в економічній і зовнішній політиці Китаю. Китай в XXI столітті став активно позиціонувати себе як торгову державу, внаслідок чого з'явилися передумови для розвитку міжнародного бізнесу; росте вільна конвертованість національної валюти; продовжується інтернаціоналізація китайських банків та підприємств; китайські банки диверсифікують свої ризики і відкривають нові можливості для збільшення прибутку за кордоном.

У зв'язку з тим, що економіка в Китаї знижує темпи зростання, зростання прибутку від вітчизняних банківських операцій сповільнюється, таким чином, для того щоб продовжити просування інтернаціоналізації китайських банків, потрібно використовувати шанс глобалізації економіки Китаю і фінансових ринків, прагнути до підвищення рентабельності та конкурентоспроможності зарубіжних фінансових інститутів, щою повисить конкурентність китайських ТНБ.

Фінансова криза суттєво вплинула на кількісний склад банківських систем багатьох країн. Нестабільність в банківському секторі зумовили нові процеси злиттів та поглинань. Основною метою об'єднання банків залишається покращення фінансової стану, розширення діяльності в окремих сегментах фінансових послуг та уникненні ризиків, які викликані кризовими явищами в економіці. У свою чергу китайські банки з активним розвитком експансії філій та дочірніх підприємств, разом з тим створювали активні злиття та поглинання з банками інших країн: Бразилія, Великобританія, Аргентина, Тайланд, Сінгапур та іншими.

2.3. Європейські ТНБ на світовому ринку банківських послуг

Фінансова інтеграція країн-членів ЄС у зв'язку із запровадженням єдиної європейської валюти кардинально змінила структуру банківської системи і

взаєморозрахунків, стала об'єктивним фактором необхідності реформування не тільки регіональної, а і глобальної банківської системи щодо нової форми об'єднання економік країн-членів ЄС. Реалізація Європейського валютного союзу (ЄВС) – євро та введення єдиної валюти країн-учасників цього союзу значна частина науковців вважає однією з найбільших подій у сфері інтеграції світових ринків капіталу. Ця подія докорінно змінила європейську грошову та валютну систему і, на думку багатьох експертів, унеможливила подолання валютної роздробленості в Європі [19, с. 21].

Вирішальна роль у цих процесах відіграли банківській системі де вагоме місце належить багатонаціональним банкам – ТНБ. Ще з кінця XIX початку XX століть банки розглядалися у наукових розробках багатьох вчених як надзвичайно впливові господарські установи, значення яких у загальному устрої капіталізму швидко зростало. Власне грошовий капітал став силою, яка підпорядкувала собі інші форми капіталу – промисловий та торгівельний капітал, а тому банки стали пануючою силою капіталістичного світу і підпорядковували своїй владі все господарське життя [17, с. 135].

На сучасному етапі економічного розвитку європейські банки займають лідируючі позиції. Серед 847 банків світу з балансовою вартістю понад 100 млрд. дол. США, на початок XXI століття, більша половина – європейські. Відповідно до даних SNL Financial та Accuity, серед 50 найпотужніших транснаціональних банків у світі за обсягом активів більше половини (21 банк) належить країнам Європейського Союзу. Зокрема, до цих банків належать: HSBC Holdings (Великобританія), Credit Agricole Group (Франція), BNP Paribas (Франція), Deutsche Bank (Німеччина), Barclays PLC (Великобританія), Royal Bank of Scotland Group (Об'єднане Королівство), Societe Generale (Франція) [50].

Останнім часом ситуація на європейському ринку дещо змінилась головними чином через кризу, яка внесла свої корективи в розвиток діяльності найбільших ТНБ. Загострення боргової кризи в країнах ЄС не лише негативно позначилось на стійкості

євро як єдиної валюти, а й спричинило дестабілізацію європейських банків, акції багатьох з яких демонстрували рекордне падіння. Хоча на сьогодні проблеми з ліквідністю для більшості банків відійшли на другий план, першочерговим завданням залишається оперативне очищення балансів банків, які є тримачами боргових облігацій проблемних країн.

У таблиці 2.6 наведено рейтинг найбільших транснаціональних банків Європейського Союзу за рівнем їх ринкової капіталізації в 2019 році.

Таблиця 2.6

Рейтинг найбільших транснаціональних банків Європейського Союзу, 2019 рік

Назва банку	Країна	Ринкова капіталізація (євро)
HSBC Holdings	Великобританія	2 100 13
BNP Paribas	Франція	1 963 43
Crédit Agricole Group	Франція	1 763 17
Deutsche Bank	Німеччина	1 470 38
Banco Santander	Іспанія	1 446 15
Barclays	Великобританія	1 275 62
Société Générale	Франція	1 275 13
Groupe BPCE	Франція	1 259 42
Lloyds Banking Group	Великобританія	914 14
ING Groep NV	Нідерланди	846 22

Примітка. Складено автором за даними Business Insider [Електронний ресурс] // Copyright © 2020. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.businessinsider.com>.

Перше місце у цьому рейтингу посідає банк Великобританії HSBC Holdings PLC із ринковою капіталізацією 210013 млрд. євро. 3-поміж 10 найбільших транснаціональних банків ЄС чотири банки належать Франції, що робить цю країну лідером в європейській банківській сфері.

Важливим є те, що єдиний ринок банківських послуг Європейського Союзу базується на принципах, установлених первинним правом ЄС. До цих принципів належать:

- принцип гармонізації банківського законодавства ЄС (на рівні ЄС установлюються мінімальні базові правила, які мають стати частиною законодавства кожної країни ЄС);

- принцип єдиної банківської ліцензії (кредитна установа, яка отримала банківську ліцензію на території однієї з держав ЄС, має право здійснювати банківську діяльність на території інших країн – членів ЄС. Єдина ліцензія включає 14 видів банківських послуг);

- принцип взаємовизнання національних систем пруденційного нагляду за банківською діяльністю (мінімальна гармонізація законодавства, що регулює банківську діяльність, є підставою взаємовизнання національних систем пруденційного банківського нагляду та встановлення взаємодовіри між компетентними національними органами банківського нагляду щодо адекватності пруденційного банківського нагляду за роботою кредитних установ у державі її заснування. Створено рівні можливості для банків, які були засновані в країнах ЄС);

- принцип здійснення нагляду державою заснування: компетентні органи банківського нагляду держави реєстрації зобов'язані здійснювати нагляд за банками, що отримали банківську ліцензію у цій країні, під час здійснення кредитними установами своєї діяльності за межами держави заснування [9, с. 30].

На сучасному етапі розвитку світового господарства для суб'єктів ринку фінансових послуг характерним є високий рівень конкуренції, що значно посилює позиції транснаціональних банків у міжнародній банківській сфері. Це відбувається за рахунок переваг транснаціональних банків у обсягах активів та економічно вигідному становищі щодо розміщення своїх дочірніх установ та їх філій у багатьох країнах із різним рівнем економічних ризиків [12, с. 113].

У цьому контексті важливу роль відіграють злиття і поглинання банків, які ведуть до утворення глобальних банківських монополій. У табл. 2.7 наведено найбільші злиття європейських банків на початку ХХІ столітті (табл. 2.7.):

Таблиця 2.7

Найбільші злиття європейських банків на початку ХХІ ст.

Учасники злиття	Назва об'єднаної структури	Активи учасників злиття, млрд. дол. США
Deutsche Bank, Bankers Trust	Deutsche Bank	735 808
BNP Paribas	BNP Paribas	692 713
Swiss Bank, Union Bank of Switzerland	United Bank of Switzerland	687 316
Нуро-Банк, Vereinsbank	Нуро-Вейрнсбанк	541 032

Джерело: Мусієць Т.В., Оглобля Я.О. Регулювання діяльності транснаціональних банків в умовах глобальної фінансової нестабільності. 2017. - С. 156.

Можна зробити висновок, що найбільшим злиттям банків Європи стало злиття банків Deutsche Bank та Bankers Trust, у результаті якого утворився величезний транснаціональний банк Deutsche Bank з активами 735 808 млрд. дол. США. За такою ж схемою об'єдналися банки BNP та Paribas, які разом утворили транснаціональний банк під назвою BNP Paribas із сукупними активами 692 713 млрд. дол. [12, с. 113].

При злитті або поглинанні, відбувається об'єднання бізнесу різних компаній, що збільшує його масштаби виробництва. Існує думка про те, що при збільшенні масштабів виробництва – рентабельність бізнесу підвищується, що можна пояснити за допомогою мінімізації змінних витрат. Як правило, на світовому ринку М&А відбуваються угоди злиття і поглинання компаній одного профілю і одного сектора економіки, але іноді відбувається поглинання і компаній інших галузей. В основному, керівництво такої компанії слід за мету розширити свій бізнес, іноді причиною виступає вихід на інші регіональні ринки.

У майбутні роки на ринку злиттів і поглинань в банківському секторі Західної Європи визначати ситуацію буде як і раніше процес реструктуризації. Це пов'язано з тим, що банки мають намір приділяти більше уваги своїй основній діяльності і виходити з непрофільного бізнесу. Багато європейських банків не можуть придбати нові активи через обмеженість капіталу і недовіри інвесторів. Крім усього, за межами Західної Європи не так вже й багато банків, які прагнуть інвестувати кошти в даний регіон. Але незважаючи на це, інтерес до проблемних європейських банків можуть проявити азійські гравці, так як завдяки таким активам можна зайняти нішу на ринку або придбати корисний досвід і кваліфікованих фахівців.

Важливу роль у функціонуванні банківської системи Європейського Союзу відіграють системно важливі транснаціональні банки ЄС. У табл. 2.8 наведено рейтинг системно важливих транснаціональних банків Європейського Союзу в 2019 р.

Таблиця 2.8

Рейтинг системно важливих транснаціональних банків Європейського Союзу в 2019 р.

№	Назва банку	Буфер капіталу, %	Країна походження
1	BNP Paribas	2,0	Франція
2	Deutsche Bank	2,0	Німеччина
3	HSBC	2,0	Великобританія
4	Barclays	1,5	Великобританія
5	Groupe BPCE	1,0	Франція
6	Groupe Crédit Agricole	1,0	Франція
7	ING Bank	1,0	Нідерланди
8	Nordea	1,0	Швеція
9	Royal Bank of Scotland	1,0	Великобританія
10	Santander	1,0	Іспанія
11	Société Générale	1,0	Франція
12	Standard Chartered	1,0	Великобританія
13	Unicredit Group	1,0	Італія

Примітка: Складено автором за даними Global Systemically Important Banks in Europe / Directorate-general for internal policies economic governance support unit. 2019. URL: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/574406/IPOL_BRI%282016%29574406_EN.pdf/.

Список топ-50 банків Європи майже не змінився з 2017 року, і не спостерігалось суттєвого загального зрушення їхньої частки на ринку чи загальних активів. На рисунку 2.5. показано зміни у довгострокових банківських активах Європи за останні 6 років.

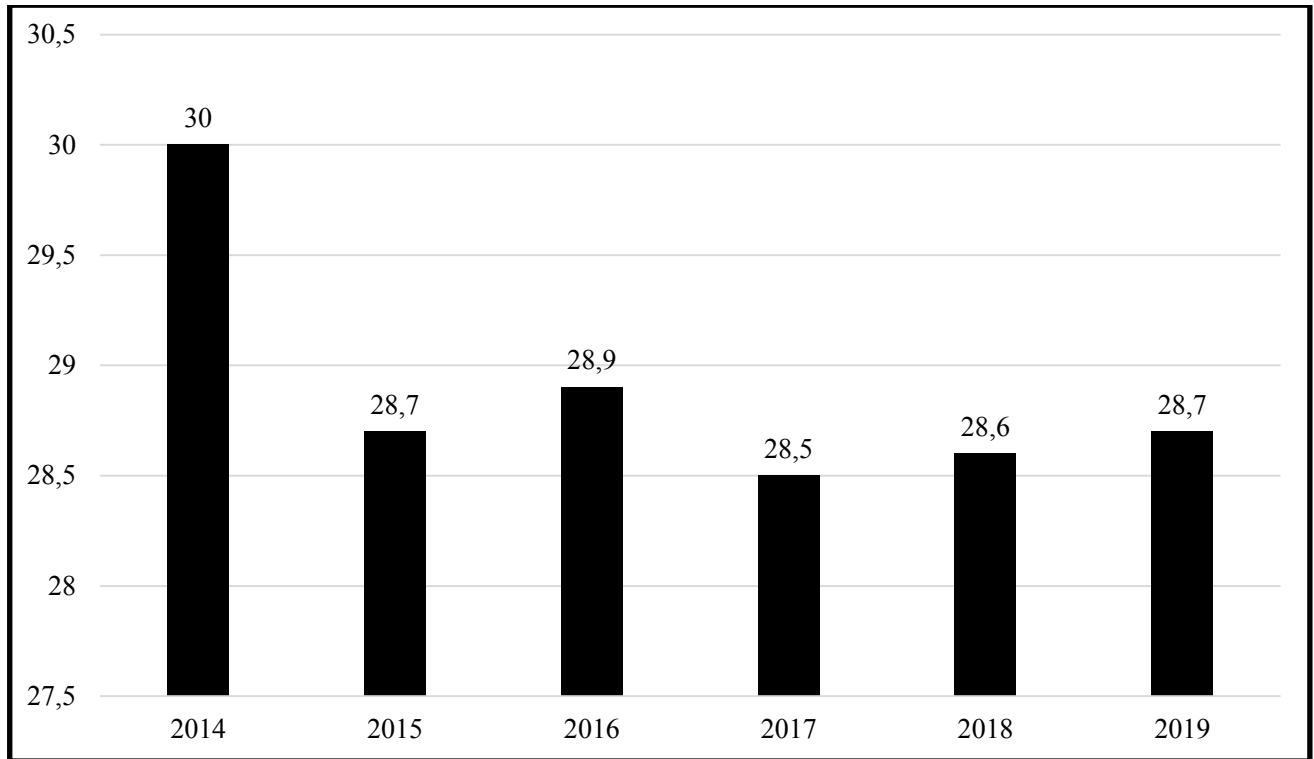

Рис. 2.5. Зміни у довгострокових банківських активах Європи, %.

Примітка. Побудовано автором за даними Business Insider [Електронний ресурс] // Copyright © 2020. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.businessinsider.com>.

Загальна кількість кредитних установ в Європейському Союзі скоротилася на 2,6% у 2018 році до 6 088 установ, зменшившись на 2437, або 29 %, оскільки скорочення розпочалось ще у 2008 році. Зниження минулого року було меншим, ніж за останні роки, і було найбільш помітним у Німеччині та Італії. Кількість кредитних установ у минулому році збільшилась у семи країнах, особливо в Сполученому Королівстві.

На рисунку 2.6. зображено як поділені активи загальна сума яких 43 348 794 євро між європейськими країнами. Золоті запаси активів має Великобританія (20,8%), Франція (20,3%), Німеччина (17,9%) (рис. 2.6.):

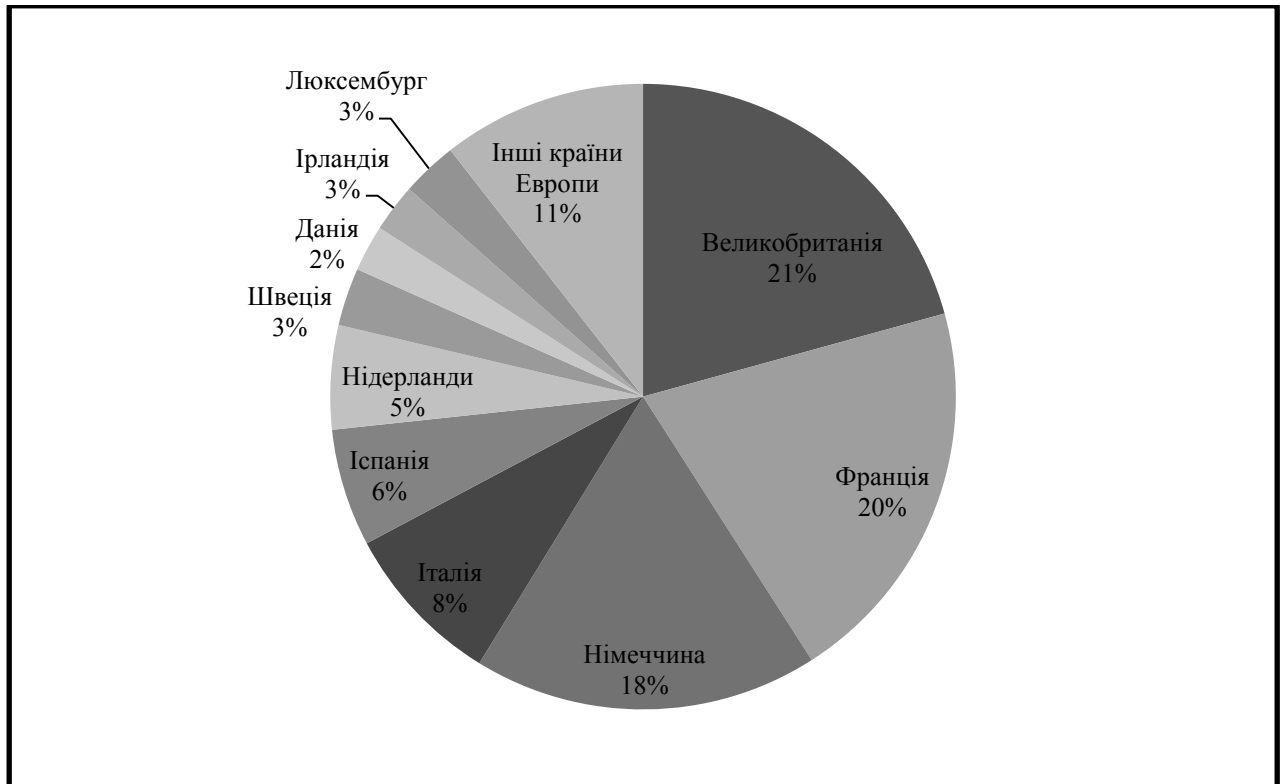

Рис. 2.9. Загальна сума активів поділена між європейськими банками, %.

Примітка. Складено автором за даними Business Insider [Електронний ресурс] // Copyright © 2020. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.businessinsider.com>.

Чотири провідних європейських банків – швейцарські UBS і Credit Suisse, британський Barclays і німецький Deutsche Bank за останні три роки вивели зі своїх американських холдингових компаній близько 280 млрд. дол. США на тлі жорсткості регулювання з боку влади США.

З 2016 року в США працюють великі іноземні банки, які повинні були перевести значну частину своїх операцій в країні під управління «проміжних холдингових компаній», які повинні мати достатній капітал, щоб витримувати стрес-тести

регуляторів. Регулятори вважають, що така система дозволить мінімізувати ризики для фінансової системи США на випадок нової фінансової кризи [68].

Загальні активи кредитних установ зі штаб-квартирою в ЄС зросли в річному обчисленні на 3,5%, з 33,2 трлн. євро в червні 2018 року до 34,4 трлн. євро в червні 2019 року (рис. 2.7.):

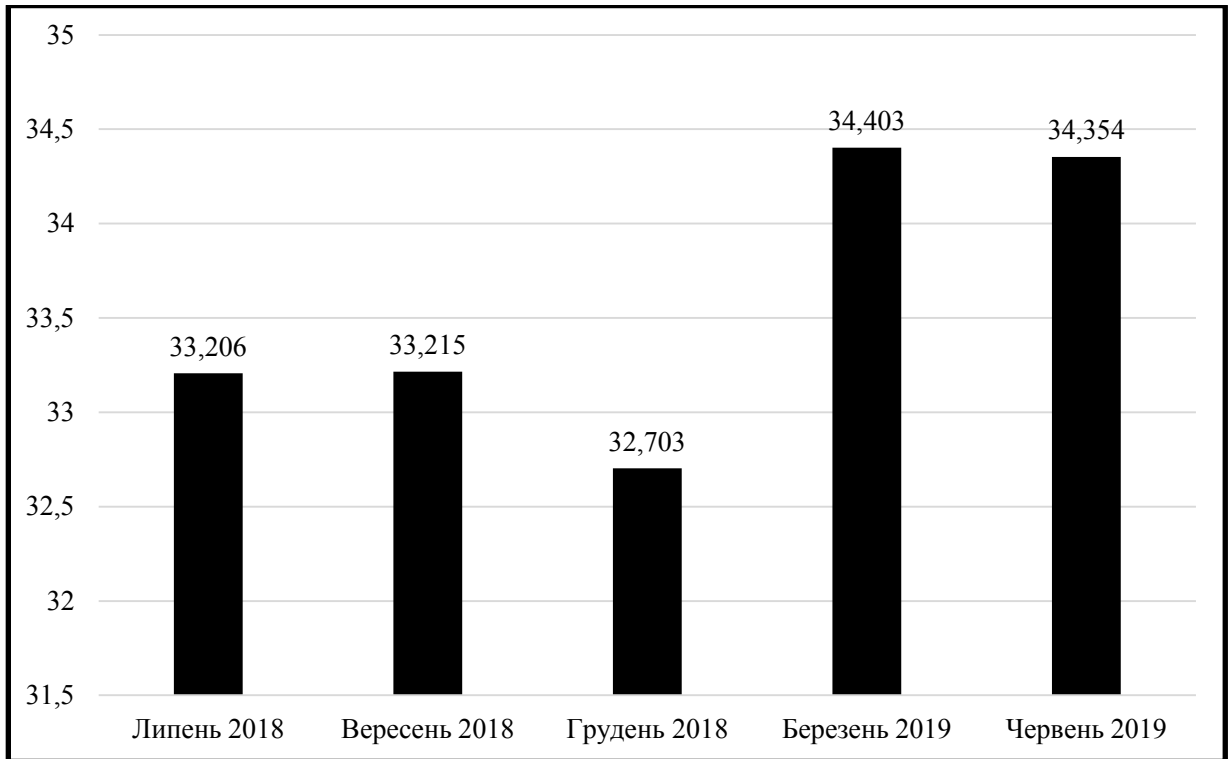

Рис. 2.7. Загальні активи кредитних установ зі штаб-квартирою в ЄС, (трлн. євро).

Примітка. Складено автором за даними Bank for International Settlements [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bis.org>.

Отже, підсумовуючи, можна зробити висновок, що економічна інтеграція посилила концентрацію і централізацію банківського капіталу як усередині окремих європейських країн, так і на міжнародному рівні, а транснаціональні банки Європейського Союзу сьогодні відіграють надзвичайно важливу роль у міжнародній банківській сфері світу загалом.

На сучасному етапі економічного розвитку європейські банки займають лідируючі позиції. Двадцять один банк з п'ятидесяти найпотужніших належить Європейському Союзу. Важливу роль відіграли злиття і поглинання банків на початку XXI століття, які привели до утворення глобальних банківських монополій таких як: United Bank of Switzerland, BNP Paribas, Hypo-Vereinsbank, Deutsche Bank.

Основні запаси активів серед європейських країн має Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, Нідерланди. Загальні активи кредитних установ зі штаб-квартирою в ЄС зростають з 2017 року. Ми спостерігаємо активно тенденцію до більшої значущості європейських банків.

Висновки до розділу 2

Американські банки більше за інших досягли успіху в міжнародній експансії, хоча в останній час вони все більше стикаються із запеклим опором своїх конкурентів з Японії, Китаю та європейських країн. Зростання потужності найбільших банків багато в чому стимулюється державною політикою. Американське банківське законодавство дуже специфічне. ГНБ є основою американської економіки, вони займаються найрізноманітнішими операціями: беруть участь у роздрібному банківському бізнесі, корпоративному та інвестиційному банкінгу, управлінні статками та наборі фінансових послуг. Банки США використовують переваги економії від масштабу при конкуренції з іншими банками. Найпоширенішою тенденцією в банківській галузі сьогодні є перехід на цифровий, зокрема мобільний та інтернет-банкінг це робить експансію більш швидкою. Усі чотири інвестиційні банки з найвищого рейтингу (JPMorgan, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Bank of America) – американські транснаціональні інвестиційні банківські фірми, які мають станом на 2019 рік чверть частки світового ринку інвестиційних банків у частині доходів.

Фінансова криза суттєво вплинула на кількісний склад банківських систем багатьох країн. Нестабільність в банківському секторі зумовили нові процеси злиттів та поглинань. Основною метою об'єднання банків залишається покращення фінансової стану, розширення діяльності в окремих сегментах фінансових послуг та уникненні ризиків, які викликані кризовими явищами в економіці. У свою чергу китайські банки з активним розвитком експансії філій та дочірніх підприємств, разом з тим створювали активні злиття та поглинання з банками інших країн: Бразилія, Великобританія, Аргентина, Тайланд, Сінгапур та іншими.

Економічна інтеграція посилила концентрацію і централізацію банківського капіталу як усередині окремих європейських країн, так і на міжнародному рівні, а транснаціональні банки Європейського Союзу сьогодні відіграють надзвичайно важливу роль у міжнародній банківській сфері світу загалом.

На сучасному етапі економічного розвитку європейські банки займають лідируючі позиції. Двадцять один банк з п'ятидесяти найпотужніших належить Європейському Союзу. Важливу роль відіграли злиття і поглинання банків на початку 21 століття, які привели до утворення глобальних банківських монополій таких як: United Bank of Switzerland, BNP Paribas, Hypo-Vereinsbank, Deutsche Bank.

Основні запаси активів серед європейських країн має Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, Нідерланди. Загальні активи кредитних установ зі штаб-квартирою в ЄС зростають з 2017 року. Ми спостерігаємо активно тенденцію до більшої значущості європейських банків.

РОЗДІЛ 3

ВПЛИВ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ БАНКІВ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1. Розвиток транснаціональних банків в банківській системі України

Відсутність в Україні власних потужних ТНК і ТНБ значно послаблює позиції країни на міжнародній фінансовій арені та обмежує конкурентоспроможність економіки. Проте останнім часом банки з іноземним капіталом поступово розширюють свою присутність на українському ринку. До найбільших світових банків, які здійснюють свою діяльність в Україні шляхом створення дочірнього банку або часткової участі в капіталі українських банків, належать «Raiffeisen Bank International», «ING Groep», «HVB Bank», «Citigroup» тощо. Також варто відзначити, що іноземні банки ведуть переговори з провідними українськими банками щодо можливості їх придбання.

Негативний вплив глобалізаційних процесів на фінансову стійкість банківської системи України виявляється через високий ризик залежності від світових системних фінансових криз, тому банківська система України сьогодні належним чином не виконує функцію фінансового забезпечення сталого економічного розвитку. Характерними для нього є зменшення обсягів надання фінансових послуг (особливо обсягів кредитування бізнесу й населення); брак довгострокових фінансових ресурсів; низький рівень розвитку й низька прозорість фондового ринку.

З огляду на той факт, що банківська система України є недостатньо потужною, щоб витримувати конкуренцію іноземних банків, підвищення конкурентоздатності банківської системи України та національних банків, здатних ефективно

співпрацювати з транснаціональними фінансово-банківськими групами, стає все більш важливим та актуальним.

На сьогодні дослідження сучасних тенденцій розвитку банківської системи України є актуальною проблемою у зв'язку з політичними та економічними та соціальними перетвореннями, девальвацією гривні, втратою бізнесу банками та великими збитками, а отже, втратою впевненості інвесторів. Все вищезазначене змушує українські банки відставати від закордонних, особливо в управлінні інноваційними процесами, якість яких не відповідає світовому рівню та потребам розвитку банківської системи України.

Українські банки повинні постійно впроваджувати нові стратегії розвитку, які забезпечували б конкурентні переваги та стабільність в умовах зростаючої конкуренції. У цьому контексті важливо підвищити роль іноземного капіталу в економіці України, яка повинна відповідати не лише внутрішнім потребам економіки, а й світовим фінансово-економічним рынкам, адже сьогодні це не реально сектор економіки, який формує фінансову сферу на міжнародному ринку, а фінансові ринки визначають рівень розвитку економіки у світі. Зважаючи на незначні обсяги участі України у світових фінансових ринках та низький рівень інтеграції вітчизняної фінансової системи у міжнародні фінансові центри, необхідно продовжувати інтеграцію української банківської системи у світовий фінансовий простір за умови прозорості банківських операцій.

Питання щодо аналізу переваг і загроз для розвитку України, які створює участь транснаціональних банківських установ в економічних процесах, їхній вплив на фінансову безпеку країни і на сьогодні є актуальним. Опанування національних фінансових ринків іноземними банками відбувається у різних країнах світу, а найінтенсивніше – у країнах з ринками, що формуються. При цьому, як правило, зберігається один вектор руху капіталів – від розвинених держав до менш розвинених.

Визначення ступеня та характеру впливу транснаціонального капіталу на національну банківську систему необхідно проводити шляхом дослідження:

- 1) частки транснаціонального капіталу конкретної держави у загальному обсязі капіталів національної банківської системи;
- 2) мети виходу транснаціональних банків на нові ринки, їхнього іміджу на рівні міжнародних фінансово-кредитних відносин;
- 3) форми взаємодії транснаціональних банків із вітчизняними банками та національною банківською системою в цілому;
- 4) рівня концентрації транснаціонального банківського капіталу;
- 5) специфіки діяльності транснаціональних банків у контексті задоволення фінансово-кредитних потреб національної економіки.

Транснаціональні банки беруть активну участь в міжнародному русі капіталу, відіграють визначальну роль в умовах і масштабах фінансової глобалізації. Крім того, вони визначають кредитні ризики і беруть участь в перерозподілі кризових процесів, дисбалансі і оптимізації економіки в світовому масштабі.

Україна як суверенна держава, по суті, робить лише перші кроки на світовій арені. Залишаючись протягом тривалого часу в стороні від головних світогосподарських процесів і перебуваючи в центрі Європи, поруч з державами, вже активно перетворюючих свою економіку, Україна помітно відстала і не встигає за процесами, які відбуваються в сусідніх державах. Магістральним шляхом розвитку економіки України в XXI столітті стане створення економіки відкритого типу, тобто такої економічної системи, яка останнім часом набрала найбільше число прихильників в світі. Це дозволить Україні, яка відкрилася світу, стати зрозумілою країнам партнерам і говорити з ними однією мовою бізнесу.

У таблиці 3.1 наведена кількість діючих банків в Україні з 2008 року по 2020 рік. Слід зазначити, що кількість банків за 12 років зменшилася на 100 одиниць, але банки з іноземним капіталом тримали тенденцію до стабільності на українському ринку.

Кількість діючих банків України з 2008 по 2020 роки

	Кількість працюючих банків	З іноземним капіталом	100% іноземного капіталу
На 1.01.2008	175	47	17
На 1.01.2009	184	53	17
На 1.01.2010	182	51	18
На 1.01.2011	176	55	20
На 1.01.2012	176	53	22
На 1.01.2013	176	53	22
На 1.01.2014	180	49	19
На 1.01.2015	163	51	19
На 1.01.2016	117	41	17
На 1.01.2017	96	38	17
На 1.01.2017	82	38	18
На 1.01.2019	77	37	23
На 1.01.2020	75	35	23

Примітка. Складено автором за даними Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mof.gov.ua>.

Станом на 1 квітня 2020 року в Україні налічувалося 75 діючих банків, їх кількість не змінилася в порівнянні з початком року.

Кількість діючих структурних підрозділів за перший квартал 2020 року скоротилося на 118 з 8002 до 7884 відділень. Найбільше відділень раніше в державних банках «Ощадбанк» (2271 відділень) і «Приватбанк» (1891 відділень). Далі з великим відривом йдуть приватні з іноземним капіталом «Райффайзен Банк Аваль» (479 відділень) і «УкрСіббанк» (283 відділень). Замикає п'ятірку державний «Укргазбанк» (257 відділень).

У вітчизняній банківській системі важливу роль відіграють транснаціональні банки та їх активи. Основну частку серед них складають австрійські, російські, німецькі, голландські та французькі банки (Див. табл. 3.2.).

10 найбільших іноземних банків в Україні за активами за 2019 рік

Назва банку	Контролюючий акціонер	Активи на 1 січня 2019 року (млрд. грн.)
Райффайзен банк Аваль	Raiffeisen Bank International AG (Австрія)	79,1
Альфа-банк	Альфа-Групп (Росія)	60,2
УкрСіббанк	BNP Paribas (Франція)	52,6
OTP Bank	OTP Bank (Угорщина)	32,8
Crédit Agricole	Crédit Agricole (Франція)	32,7
Сбербанк	Сбербанк Росія (Росія)	30,6
Citibank	Citigroup (США)	24,6
ПроКредит	ProCredit Holding (Німеччина)	20,9
Кредобанк	PKO Bank Polski (Польща)	16,7
Укрсоцбанк	Альфа-Групп (Росія)	16,1
Промінвестбанк	ВЭБ.РФ (Росія)	13,8
ING	ING (Голландія)	10,9

Примітка. Складено автором за даними Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/>.

Ця статистика ілюструє провідні іноземні банки, що працюють в Україні в 2019 році за загальними активами. Райффайзен банк став провідним іноземним банком в Україні із загальними активами приблизно 79,1 млрд. грн. Альфа-Банк та УкрСіббанк поповнили трійку провідних іноземних банків в Україні за загальною сумою активів – 60,2 млрд. грн. та 52,6 млрд. грн. відповідно.

За останні роки НБУ поступово зменшує кількість банків. В даний час існує маса обмежувальних заходів, спрямованих на стабілізацію діяльності банківських систем та економіки в цілому. Через нестабільність української банківської системи та суворий валютний контроль, в Україні дуже низький рівень довіри до банків серед населення.

За даними Forinsurer у таблиці 3.3 виділені надійні банки України на квітень 2020 року. Під надійністю банку слід розуміти здатність фінансового інституту чинити опір

несприятливим факторам. Основними критеріями системної важливості є загальний розмір активів, зобов'язань, системні взаємозв'язки в банківській системі і обсяг кредитування найважливіших секторів економіки.

Таблиця 3.3

Рейтинг надійних банків України в 2020 році

Назва банку	Країна
Райффайзен банк Аваль	Австрія
Crédit Agricole	Франція
УкрСіббанк	Франція
Citibank	США
ING	Голландія
Ощадбанк	Україна
Укрсімбанк	Україна
ПроКредит	Німеччина
OTP Bank	Угорщина
ПУМБ	Україна
ПриватБанк	Україна
Правекс-банк	Італія
ING	Голландія
Альфа-банк	Росія
Таскомбанк	Україна

Примітка. Складено автором за даними Forinsurer [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://forinsurer.com/rating-banks>.

Іноземні банки впевнено нарощують кредитування. У них є конкретний стратегічний план по нарощуванню обсягів кредитування бізнеса. Наприклад стратегія ПроКредит Банку в 2019 році передбачає роботу з бізнес-клієнтами з акцентом на три напрямки – сільське господарство, виробництво та відновлювальна енергетика, оскільки ці три сектори мають великий потенціал і можуть скористатися змінами, які зараз відбуваються в українській економіці, і приведуть до зростання бізнесу [74].

Банки іноземних фінансових груп і приватних іноземних акціонерів посилюють вплив на банківську систему, роблячи акцент на кредитуванні бізнесу та громадян. На рисунку 3.1 зображені рейтинг українських та іноземних банків за кредитуванням серед фізичних осіб за 2020 рік.

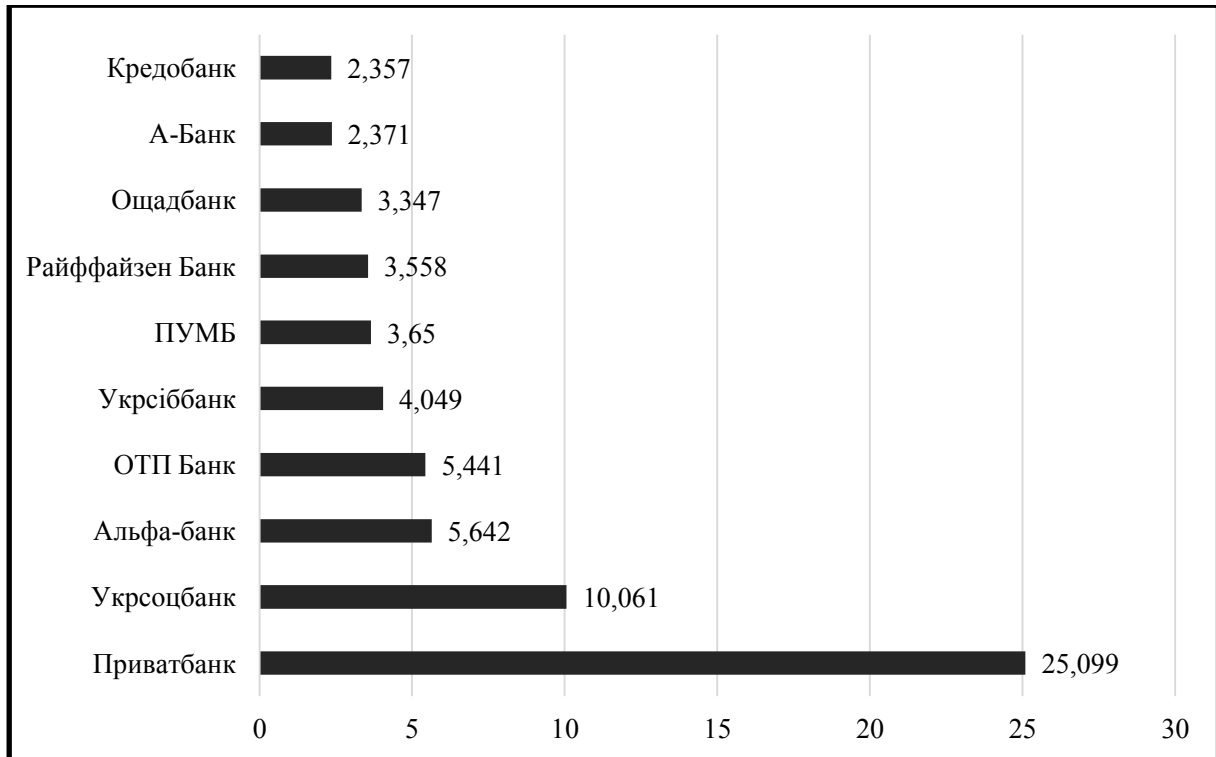

Рис. 3.1. Рейтинг банків за кредитами для фізичних осіб в 2020 році, (млрд. грн.).

Примітка. Складено автором за даними ДельтаФинанс [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://deltafinance.com.ua/ru/rejting-bankov-ukrainy-po-nadezhnosti/>.

Порівнюючи систему кредитування національних та іноземних банків серед фізичних осіб, можна зробити висновок, що позиції розділені порівну, тобто серед десятки банків по кредитуванню 5 місць займають державні банки та 5 позицій ТНБ, що свідчить про певну довіру до іноземних банків.

Почало оживати гривневе кредитування фізичних осіб. Приріст кредитів домогосподарствам за 2019 рік збільшився на 4,7% (або 9,3 млрд. грн.), до 205,3 млрд.

грн. При цьому кредити домогосподарствам в національній валюті зросли на 24,1%, або 32,6 млрд. грн., а в іноземній – зменшилися на 38,4%, або 23,3 млрд. грн. Середньозважена процентна ставка за кредитами в національній валюті домогосподарствам підвищилася до 35,8% (в грудні 2018 року - 33,1%).

Відповідно на рисунку 3.2 зображені рейтинг кредитів для юридичних осіб з таким самим поділом позицій серед іноземних та національних банків.

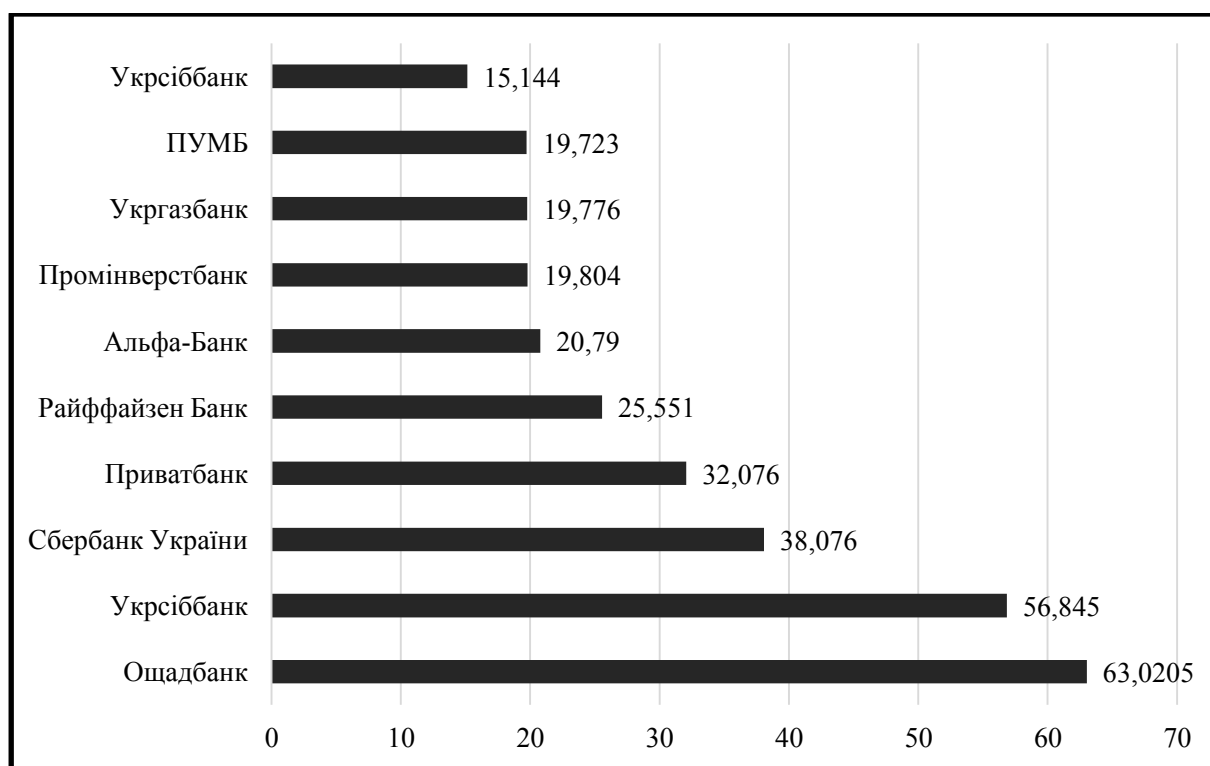

Рис. 3.2. Рейтинг банків за кредитами для юридичних осіб в 2020 році, (млрд. грн.).

Примітка. Складено автором за даними ДельтаФинанс [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://deltafinance.com.ua/ru/rejting-bankov-ukrainy-po-nadezhnosti/>.

Аналізуючи рисунки 3.1-3.2. можна стверджувати, що приватні особи та компанії роблять вибір на користь кардинально різних фінансових установ. В обох рейтингах з'явився ПриватБанк, Альфабанк, Укрсіббанк, ПУМБ, Райффайзен і Ощадбанк.

Активи банківської системи постійно зростають. Всього за рік, з 1 березня 2018 року по 1 березня 2019 року, активи зросли на 1,67% до 1896,6 млрд. грн. Банки з іноземними акціонерами теж нарощують активи, причому темпи зростання вище, за рік активи іноземних банків зросли на 2,4% до 528,63 млрд. грн.

Зростає і частка іноземців в активах системи: за рік вона збільшилася до 27,87%. Як і раніше найбільша частка в активах – за державними банками (60,3%), ну а частка приватних банків з іноземним капіталом на початок березня 2019 – 11,3%. Банки іноземних акціонерів також є найприбутковішими: на початок березня прибуток групи таких банків склав 2,76 млрд. грн., це – 31,7% всього прибутку системи за січень-лютий 2019 (8,69 млрд. грн).

На рисунку 3.3. зображено долю іноземних банків в активах серед групи іноземних банків на 2019 рік.

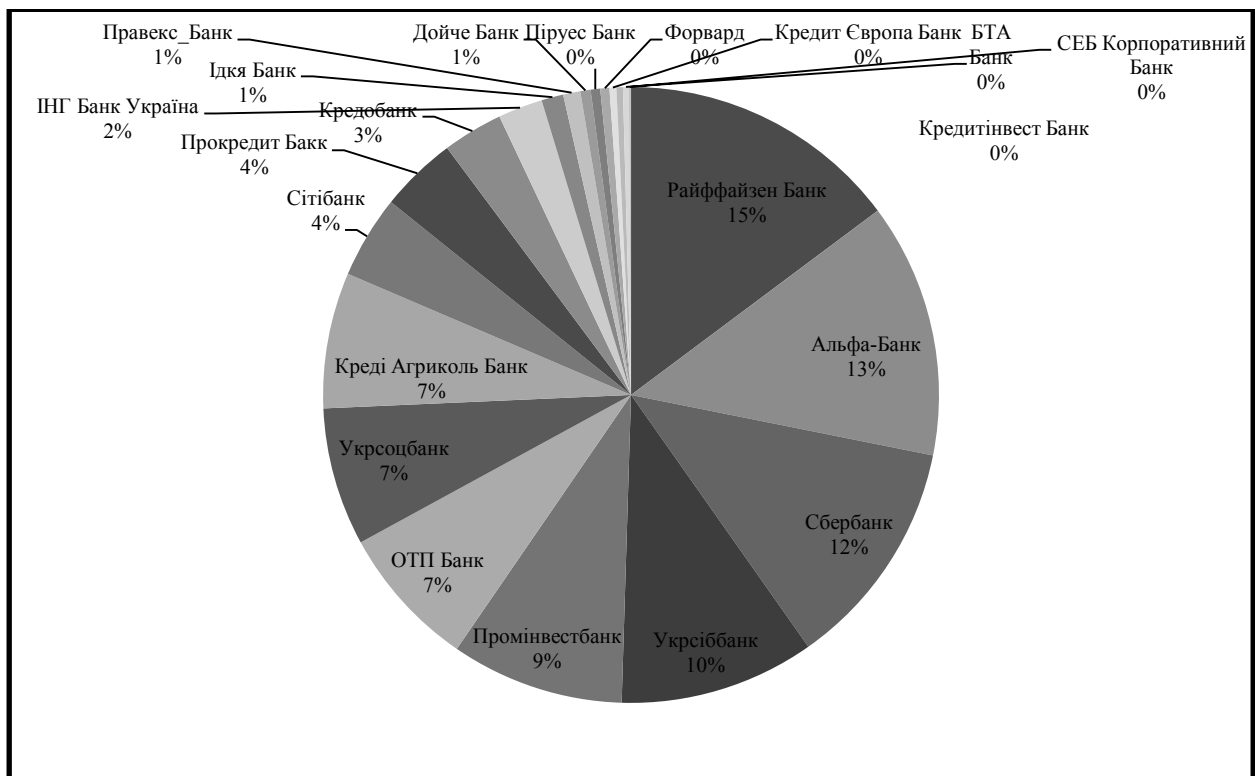

Рис. 3.3. Питома вага іноземних банків в активах групи іноземних банків, 2019 рік.

Примітка. Складено автором за даними Forinsurer [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://forinsurer.com/rating-banks>.

З рисунка 3.3. видно, що безумовними лідерами є Райффайзен Банк Аваль (14.19%) , Альфа-Банк (13,36%), Сбербанк (12,09%).

Аналізуючи рисунок 3.4. можна зробити висновок, що за останній рік лідерство в сфері прибутковості зберіг ПриватБанк, який в сім разів перевершив Райффайзен Банк, який вже вдруге опиняється в топ-3. ОТП Банк втратив відразу три позиції і опустився з третього місця, порівнюючи з 2018 роком на шосту позицію, пропустивши вперед Укрексімбанк, Укрсіббанк і ПУМБ.

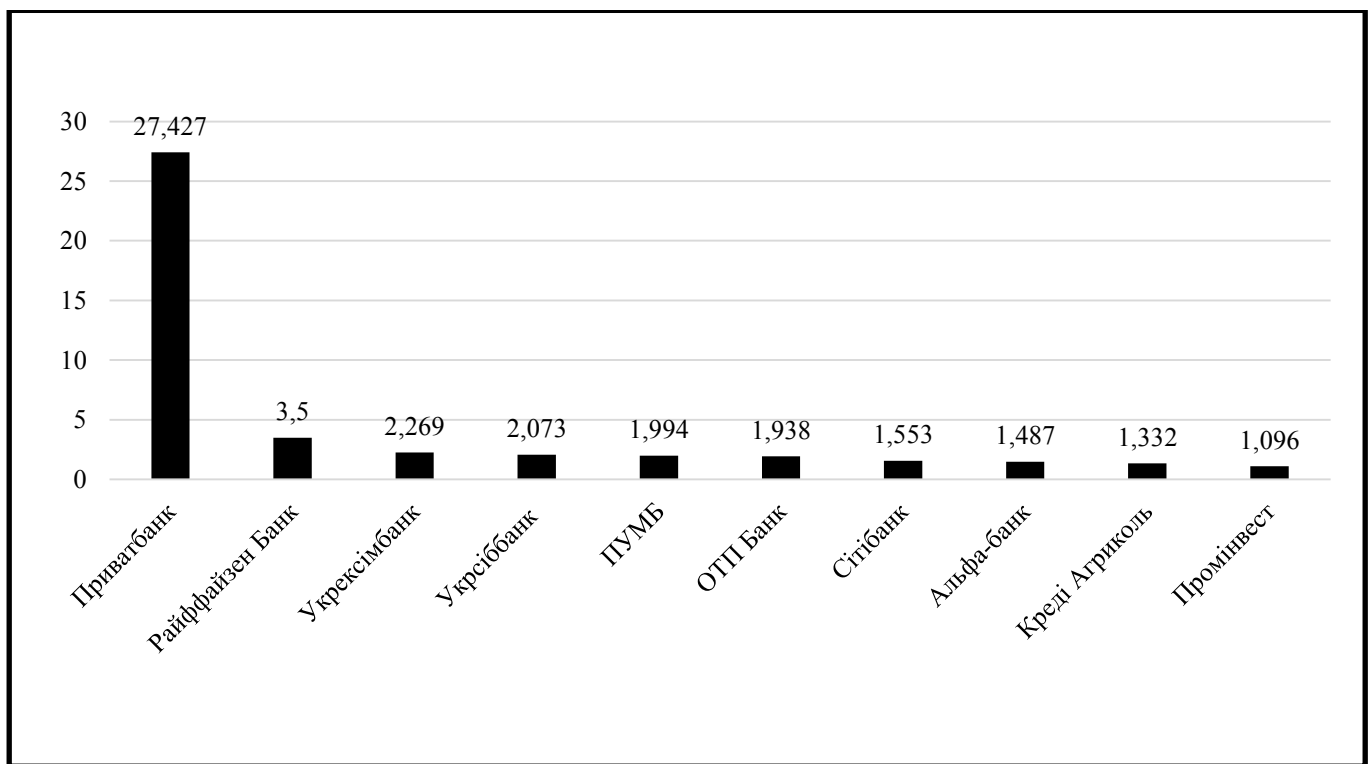

Рис. 3.4. Рейтинг банків України 2019 року за прибутком,
(млрд. грн.).

Примітка. Складено автором за даними Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/>.

Отже, сьогодні вдосконалення кількісних та якісних характеристик розвитку фінансового сектору є важливим завданням державного регулювання вітчизняної фінансової системи. Українська банківська система поступово інтегрується в

міжнародну банківську систему та формує свою модель розвитку, яка повинна повністю використовувати потенційні можливості України для фінансової глобалізації. Спостерігається активний розвиток іноземних банків в умовах глобалізації, які є частковими лідерами в багатьох економічних показниках та значними гравцями для українського банківського сектору.

Таким чином, основоположним напрямом розвитку банківської системи України має стати підвищення її конкурентоспроможності та здатності забезпечувати й підтримувати сталий розвиток економіки України в умовах динамічної зміни світової економіки, глобалізації та транснаціоналізації господарського життя.

3.2. Вплив кредитної діяльності транснаціональних банків на зовнішню заборгованість України

Залучення кредитів ТНБ є важливим фактором для розвитку української економіки, але Україна та деякі країни Центрально-Східної Європи, зіштовхнулися з проблемою накопиченого зовнішнього боргу, внаслідок низки економічних проблем вітчизняної економіки.

Коливання відсоткових ставок, обмінних курсів – усе це звідчить, про те, що Україна через високий рівень зовнішньої заборгованості залишається вразливою до будь-яких коливань, як на міжнародному рівні, так і на відчизняному.

Між кредитною діяльністю транснаціональних банків та зовнішньою заборгованістю країн-реципієнтів існують дві форми кредитування, які здійснюють ТНБ:

– непряме кредитування – процес кредитування, який здійснюється через дочірні компанії з капіталом або філії, тобто місцеві органи транснаціональних банків у країнах-

реципієнтів. Так як кредити даються локально, вони не відображаються в платіжному балансі;

– пряме кредитування – ще має назву так званих «транскордонних потоків», операція здійснення передачі коштів ТНБ безпосередньо зі штаб-квартири за кордоном.

Отриманий кредит шляхом прямого інвестування підвищує зобов'язання перед нерезидентами та являє собою приплив капіталу в країну, тобто є складовою частиною зовнішнього боргу.

Оскільки джерелами фінансування прямих кредитів є, як правило, міжнародні ринки капіталу, ця форма кредитування є високочутливою до рухів у глобальних умовах міжбанківського ринку. Прямі кредити зазвичай надаються в американських дола рах і несуть додатковий ризик через коливання курсів валют. Так, девальвація вітчизняної валюти може підвищити ціну кредитів, коли позичальники повертають кредити, надані в іноземній валюті, вітчизняною валютою [39, с. 5].

Неконтрольоване залучення прямих кредитів призводить до глобальних проблем, а саме – проблему зовнішньої заборгованості і як наслідок в подальшому може розвинути до боргової кризи. Якщо більшість макроекономічних показників має позитивну динаміку виникає заборгованість у такий шлях: економіка, яка підтримується кредитами транснаціональних банків, перебуває у фазі зростання та транслює позитивну динаміку економічних показників; але згодом, після досягнення піку та вичерпання запозичених ресурсів темпи починають вступати у фазу спаду. Це складний процес, який свідчить про неспроможність позичальників виконати боргові зобов'язання перед кредиторами.

Особлива роль ТНБ як додаткового джерела розвитку кризи зовнішньої заборгованості полягає у тому, що за перших ознак економічного спаду ТНБ починають вносити зміни до власної кредитної стратегії шляхом підвищення вимог до боржників і скорочення обсягів кредитування, посилюючи кризові процеси, які вже розпочалися [34]. Зважаючи на все вище зазначене висока частка прямих кредитів

(щодо ВВП, зовнішньої заборгованості та непрямих кредитів) може наблизити до зовнішньої заборгованості та загострити проблему в економіці країни.

Що стосується України, то темпи розвитку зовнішнього боргу почали набирати обертів у 2003 році, прискореними темпами почали зростати і обсяги прямих кредитів, які надавали транснаціональні банки (Див. рис. 3.5.). Такий розвиток економічної ситуації пояснюється тим, що час кредитної експансії ТНБ та стадії коли Україна вступила у фазу економічного зростання – співпали.

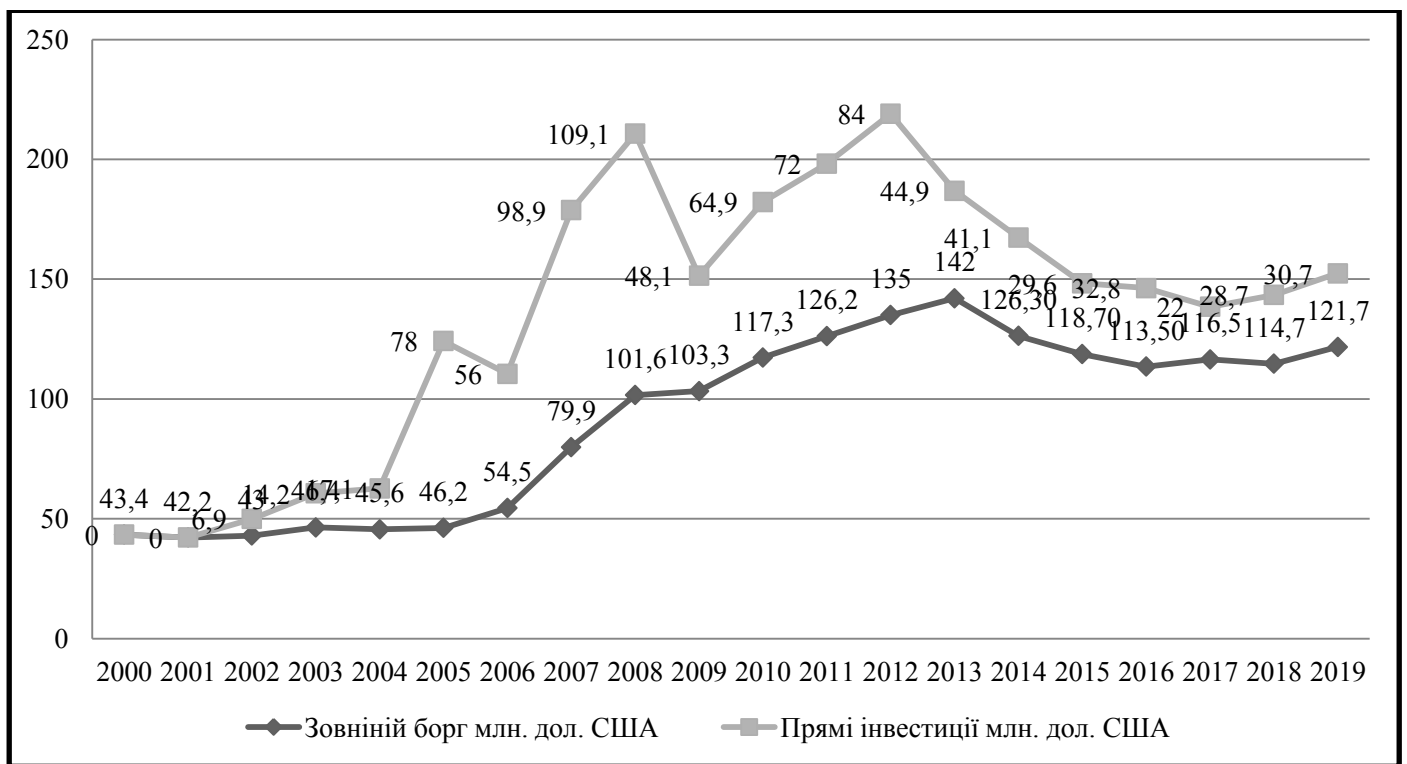

Рис. 3.5. Динаміка довгострокової зовнішньої заборгованості та прямих кредитів, одержаних Україною від ТНБ, (млн. дол. США).

2014 – 2018 роки без АР Крим та тимчасово окупованих територій Донбасу

Примітка: Складено за даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/imf/min_fin.htm.

На основі викладеного матеріалу можемо зробити висновок про те, що одним з двигунів зростання зовнішнього боргу України стало залучення зовнішніх кредитів від

ТНБ. Кредитний ринок в Україні за період 2003–2008 рр. можна охарактеризувати як такий, що зазнав бурхливого експансійного розвитку з ознаками кредитного буму за кількісними показниками об'ємів кредитування.

Крім того, протягом цього періоду було закладено підвалини для подальшого економічного падіння, тривалого періоду рецесії та повільного економічного відновлення. На основі аналізу показників кредитної діяльності ТНБ та зовнішньої заборгованості України ми зробили висновок про те, що ТНБ розширюють обсяги кредитування на фазі економічного зростання у країні-реципієнті та різко скорочують його обсяги на фазі економічного спаду, посилюючи кризові процеси, які вже розпочалися.

Аналіз темпів зростання зовнішнього боргу за цей період дає змогу зробити висновок, що одержані від ТНБ кредити не спрямовувалися на модернізацію економіки, не сприяли економічному зростанню, а лише покривали поточні потреби у фінансових ресурсах і сприяли нарощуванню розмірів зовнішнього боргу.

Основними передумовами розвитку кредитного буму в Україні стало рішення щодо європейської інтеграції України, скасування низки обмежень регулятивного та законодавчого характеру щодо доступу іноземного капіталу, активізація переговорного процесу щодо вступу України до СОТ, позитивні структурні зрушення у вітчизняній економіці, високі темпи зростання ВВП, зростання попиту на кредити, розширення зовнішньоекономічних зв'язків українських підприємств тощо.

Але з рисунку 3.14. починаючи з 2012 року ми бачимо значний відтік кредитів ТНБ до України, на що впливає низка внутрішніх та зовнішніх причин, а саме: зниження попиту на кредитну діяльність, нестабільність політично-соціальної ситуації в Україні, складність прогнозування та аналітики банківської сфери, кризові явища, зміна стратегій ТНБ у кредитному відношенні, а також невизначеність, у період інтеграції, розвитку фінансового ринку.

На рисунку 3.6. зображені загальні показники зовнішньої заборгованості України. Згідно зі статистикою, спостерігається постійне нарощування зовнішньої заборгованості і Україні, велике навантаження на економіку країни від постійного обслуговування та погашення боргів. Від цих факторів страждає вся система економіки України.

Рис. 3.6. Загальні показники зовнішньої заборгованості України

Примітка: 2014 – 2018 роки без АР Крим та тимчасово окупованих територій Донбасу. Складено за даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/imf/min_fin.htm.

Для точного аналізу зовнішньої державної заборгованості слід зазначити важливість співвідношення зовнішнього державного боргу до експорту (див. Рис. 3.7.). Згідно вимогам, коли показник має відношення зовнішнього державного боргу до експорту більше ніж 60 відсотків, то держава належить до країн із надмірною заборгованістю.

Як зазначено на рисунку 3.7, відношення зовнішнього державного боргу до експорту у 2015-2017 роках перевищувало допустимий показник.

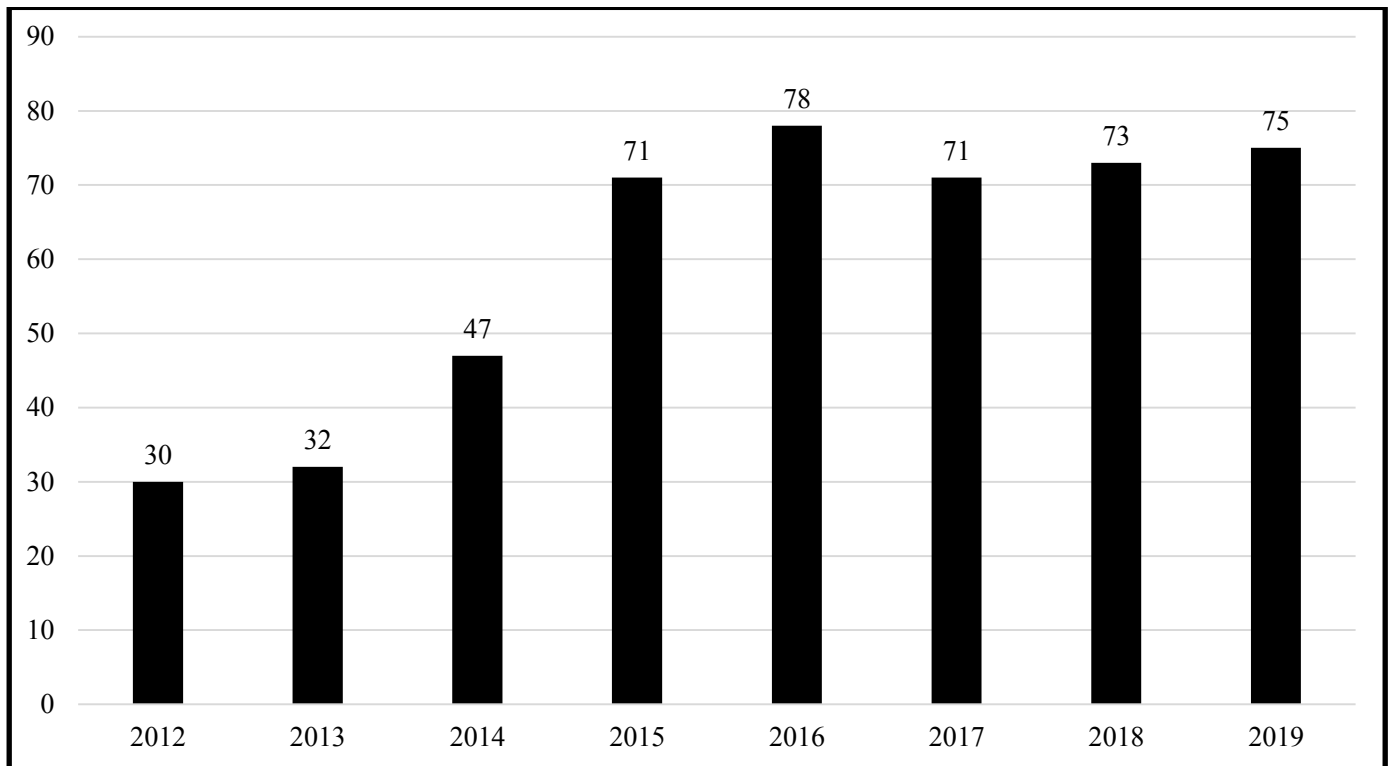

Рис. 3.7. Відношення зовнішнього державного боргу до експорту, %.

Складено за даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/imf/min_fin.htm.

У нинішніх умовах такий високий рівень державного боргу є ризиковим, так як економіка України не має достатніх резервів у запасі та ресурсів для погашення великих сум державного боргу. Політична та економічна нестабільність також може вплинути на тривале зростання державного боргу. Необхідність обслуговування державного боргу породжує потребу в пошуку ресурсів і знову впливає на збільшення зовнішніх запозичень, утворюючи, таким чином обіг боргу.

Отже, аналізуючи кредитну діяльність ТНБ на стан зовнішньої заборгованості України ми дійшли наступних висновків: на фазі економічного зростання, коли йде тенденція до покращення економічних перспектив в Україні, транснаціональні

корпорації здійснюють кредитну експансію, а за негативної тенденції макроекономічних показників та умов ТНБ скорочують обсяги кредитів, змінюють свою поведінку та завдають значних вже існуючих проблем, посилюючи кризові явища.

Останні роки в Україні існує негативна тенденція до нарощування державного боргу, в тому числі і зовнішнього, а це свідчить про певні проблеми, а саме: дефіцит державного бюджету, девальвацією національної валюти, політичною нестабільною ситуацією. Зростання державного боргу несе за собою боргову небезпеку для України, з'являються ризики платоспроможності населення, настає залежність від зовнішніх кредиторів, формуються додаткові навантаження на державний бюджет.

Кошти, які залучені в ході зовнішніх державних запозичень, використовуються не зовсім ефективно, більша їх частка покриває дефіцит державного бюджету та рефінансує минулі державні борги. Це також має вплив на недосконалу та нестабільну боргову політику через відсутність дієвої нормативно-правової бази управління державним боргом України та системою контролю за державним боргом.

Висновки до розділу 3

Сьогодні вдосконалення кількісних та якісних характеристик розвитку фінансового сектору є важливим завданням державного регулювання вітчизняної фінансової системи. Українська банківська система поступово інтегрується в міжнародну банківську систему та формує свою модель розвитку, яка повинна повністю використовувати потенційні можливості України для фінансової глобалізації. Також, ми спостерігається активний розвиток іноземних банків в умовах глобалізації, які є частковими лідерами в багатьох економічних показниках та значними гравцями для українського банківського сектору.

Аналізуючи кредитну діяльність ТНБ на стан зовнішньої заборгованості України ми дійшли наступних висновків: на фазі економічного зростання, коли йде тенденція до покращення економічних перспектив в Україні, транснаціональні корпорації здійснюють кредитну експансію, а за негативної тенденції макроекономічних показників та умов ТНБ скорочують обсяги кредитів, змінюють свою поведінку та завдають значних вже існуючих проблем, посилюючи кризові явища.

Останні роки в Україні існує негативна тенденція до нарощування державного боргу, в тому числі і зовнішнього, а це свідчить про певні проблеми, а саме: дефіцит державного бюджету, девальвацією національної валюти, політичною нестабільною ситуацією. Зростання державного боргу несе за собою боргову небезпеку для України, з'являються ризики платоспроможності населення, настає залежність від зовнішніх кредиторів, формуються додаткові навантаження на державний бюджет.

Кошти, які залучені в ході зовнішніх державних запозичень, використовуються не зовсім ефективно, більша їх частка покриває дефіцит державного бюджету та рефінансує минулі державні борги. Це також має вплив на недосконалу та нестабільну боргову політику через відсутність дієвої нормативно-правової бази управління державним боргом України та системою контролю за державним боргом.

ВИСНОВКИ

Транснаціональні банки беруть участь у міграції спекулятивного та інвестиційного капіталу. Акумуляючи і перерозподіляючи між країнами величезні маси грошового капіталу, впливають на збільшення його обсягу та напрями міждержавного руху, динаміку курсів валют і інших фінансових активів. Роль транснаціональних банків проявляється у сприянні в глобалізації господарства, впливі на ліквідність і фінансову стабільність банківської системи, формуванні єдиного культурно-економічного простору. Отже, ТНБ істотно впливають на стан і розвиток усієї системи міжнародних економічних і валютно-фінансових відносин.

Аналіз впливу на процес транснаціоналізації дозволив нам зробити наступні висновки щодо глобальної фінансової інфраструктури:

1. Сучасна транснаціоналізація стала об'єктивним результатом глобалізації та зібрала більшість її переваг та недоліків. Сучасні транснаціональні компанії стали найвпливовішими гравцями світової економіки. Їх корпоративна стратегія – максимізувати переваги різних національних ринків.

2. Найбільший стимул для процесу транснаціоналізації був у фінансовому секторі – фінансові ТНК багато в чому перемогли лідерство. Перш за все, такі позиції пояснюються здатністю фінансових установ здійснювати інновації порівняно з промисловими транснаціональними компаніями.

Постійне нарощення кризових тенденцій у світовій економіці та необхідність пошуку оптимальної системи банківського регулювання та нагляду як на національному, так і наднаціональному рівнях не дозволяють зупинитися на досягнутому і вимагають глибокого вивчення даної проблематики та подальшої розробки підходів до ефективного регулювання транснаціональних банків у країнах світу, модернізації сучасної фінансової архітектури у світі з метою впорядкування

існуючого банківського регулювання, всіляко сприяючи банкам у їхній діяльності, виконанні стандартів та впровадженні механізмів, запропонованих Базельським комітетом, для вирішення питання забезпечення глобальної фінансової стабільності протягом певного проміжку у часі.

Американські банки більше за інших досягли успіху в міжнародній експансії, хоча в останній час вони все більше стикаються із запеклим опором своїх конкурентів з Японії, Китаю та європейських країн. Зростання потужності найбільших банків багато в чому стимулюється державною політикою. Американське банківське законодавство дуже специфічне. ТНБ є основою американської економіки, вони займаються найрізноманітнішими операціями: беруть участь у роздрібному банківському бізнесі, корпоративному та інвестиційному банкінгу, управлінні статками та наборі фінансових послуг. Банки США використовують переваги економії від масштабу при конкуренції з іншими банками. Найпоширенішою тенденцією в банківській галузі сьогодні є перехід на цифровий, зокрема мобільний та інтернет-банкінг це робить експансію більш швидкою. Усі чотири інвестиційні банки з найвищого рейтингу (JPMorgan, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Bank of America) – американські транснаціональні інвестиційні банківські фірми, які мають станом на 2019 рік чверть частки світового ринку інвестиційних банків у частині доходів.

Економічний розвиток і надалі буде займати почесне місце в економічній і зовнішній політиці Китаю. Китай в XXI столітті став активно позиціонувати себе як торгову державу, внаслідок чого з'явилися передумови для розвитку міжнародного бізнесу; росте вільна конвертованість національної валюти; продовжується інтернаціоналізація китайських банків та підприємств; китайські банки диверсифікують свої ризики і відкривають нові можливості для збільшення прибутку за кордоном. У зв'язку з тим, що економіка в Китаї знижує темпи зростання, зростання прибутку від вітчизняних банківських операцій сповільнюється, таким чином, для того щоб продовжити просування інтернаціоналізації китайських банків, потрібно

використовувати шанс глобалізації економіки Китаю і фінансових ринків, прагнути до підвищення рентабельності та конкурентоспроможності зарубіжних фінансових інститутів, щою повисить конкурентність китайських ТНБ.

Фінансова криза суттєво вплинула на кількісний склад банківських систем багатьох країн. Нестабільність в банківському секторі зумовили нові процеси злиттів та поглинань. Основною метою об'єднання банків залишається покращення фінансової стану, розширення діяльності в окремих сегментах фінансових послуг та уникненні ризиків, які викликані кризовими явищами в економіці. У свою чергу китайські банки з активним розвитком експансії філій та дочірніх підприємств, разом з тим створювали активні злиття та поглинання з банками інших країн: Бразилія, Великобританія, Аргентина, Тайланд, Сінгапур та іншими.

Економічна інтеграція посилила концентрацію і централізацію банківського капіталу як усередині окремих європейських країн, так і на міжнародному рівні, а транснаціональні банки Європейського Союзу сьогодні відіграють надзвичайно важливу роль у міжнародній банківській сфері світу загалом.

На сучасному етапі економічного розвитку європейські банки займають лідируючі позиції. Двадцять один банк з п'ятидесяти найпотужніших належить Європейському Союзу. Важливу роль відіграли злиття і поглинання банків на початку 21 століття, які привели до утворення глобальних банківських монополій таких як: United Bank of Switzerland, BNP Paribas, Hypo-Vereinsbank, Deutsche Bank.

Основні запаси активів серед європейських країн має Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, Нідерланди. Загальні активи кредитних установ зі штаб-квартирою в ЄС зростають з 2017 року. Ми спостерігаємо активно тенденцію до більшої значущості європейських банків.

Сьогодні вдосконалення кількісних та якісних характеристик розвитку фінансового сектору є важливим завданням державного регулювання вітчизняної фінансової системи. Українська банківська система поступово інтегрується в

міжнародну банківську систему та формує свою модель розвитку, яка повинна повністю використовувати потенційні можливості України для фінансової глобалізації. Також, ми спостерігається активний розвиток іноземних банків в умовах глобалізації, які є частковими лідерами в багатьох економічних показниках та значними гравцями для українського банківського сектору.

Аналізуючи кредитну діяльність ТНБ на стан зовнішньої заборгованості України ми дійшли наступних висновків: на фазі економічного зростання, коли йде тенденція до покращення економічних перспектив в Україні, транснаціональні корпорації здійснюють кредитну експансію, а за негативної тенденції макроекономічних показників та умов ТНБ скорочують обсяги кредитів, змінюють свою поведінку та завдають значних вже існуючих проблем, посилюючи кризові явища.

Останні роки в Україні існує негативна тенденція до нарощування державного боргу, в тому числі і зовнішнього, а це свідчить про певні проблеми, а саме: дефіцит державного бюджету, девальвацією національної валюти, політичною нестабільною ситуацією. Зростання державного боргу несе за собою боргову небезпеку для України, з'являються ризики платоспроможності населення, настає залежність від зовнішніх кредиторів, формуються додаткові навантаження на державний бюджет.

Кошти, які залучені в ході зовнішніх державних запозичень, використовуються не зовсім ефективно, більша їх частка покриває дефіцит державного бюджету та рефінансує минулі державні борги. Це також має вплив на недосконалу та нестабільну боргову політику через відсутність дієвої нормативно-правової бази управління державним боргом України та системою контролю за державним боргом.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2740-III.
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III.
3. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV (зі змінами та доповненнями).
4. Положення «Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України», затверджене постановою Правління НБУ від 26.09.2006 № 378.
5. «Про організацію операційної діяльності в банках України» Інструкція, затверджена постановою Правління НБУ від 18.06.2003 – № 254.
6. Положення «Про порядок формування обов'язкових резервів для банків України», затверджене постановою Правління Національного банку України від 16.04.2006 – № 389.
7. «Про розподіл банків на групи» Рішення комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків НБУ № 765 від 30.12.2008.
8. Вовчак О. Д. Банківська справа: Навч. посібник / О. Д. Вовчак, Н.М. Руцишин. - Львів : Новий світ-2000, 2008. – 560 с.
9. Гойванюк М.П. Досвід регулювання банківської діяльності в країнах ЄС. Фінанси, облік та аудит. 2012. – № 19. – С. 30-39.
10. Реверчук С.К. Інституційна інвестологія : навч. посібник / С.К. Реверчук, О.Д. Вовчак, С.І. Кубів та ін.; [за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука]. – К.: Атіка, 2004. – 208 с.

11. Копилюк О.І. Банківські операції : навч. посібник / О.І. Копилюк, О.М. Музичка. [2-ге вид., випр. і доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 536 с.
12. Кулай А.В. Роль транснаціональних банків у формуванні ринку банківських послуг ЄС. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2015. –№ 11. – С. 105-121.
13. Мозговий О., Оболенська Т., Мусієць Т. Міжнародні фінанси: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2005. – 557 с.
14. Мусієць Т.В., Оглобля Я.О. Регулювання діяльності транснаціональних банків в умовах глобальної фінансової нестабільності. 2017. – С. 256.
15. Розіт Т.В. Наднаціональні та національні органи регулювання світових фінансових ринків / Т.В. Розіт // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – 2013. –№ 67. – С. 3-10.
16. Ткаленко С. І. Розвиток міжнародного банківського бізнесу в умовах глобалізації: злиття та поглинання / С. І. Ткаленко// МАГІСТЕРІУМ. Економічні студії.– Вип. 35. – с.44-46.
17. Туган-Барановський М. І. Політична економія: популярний курс / М. І. Туган-Барановський. –К.: Наукова думка, 1994. –264 с.
18. Череп А.В. Банківські операції: Навч. посібник / А.В. Череп, О.Ф. Андросова. - К. : Кондор, 2008. – 410 с.
19. Чуб О.О. Банки в глобальній економіці: монографія/ О.О. Чуб. –К.: КНЕУ, 2009. –340 с.
20. Герасимова Е. Б. Банковские операции / Е.Б. Герасимова, И.Р. Унанян, Л.С. Тишина. - М.: Форум, 2016. – 272 с.
21. Громадская О. Основные тенденции в области международного регулирования банковского сектора / О. Громадская // Экономическая теория. – 2010. – Т. 66. – № 5. – С. 28-31.
22. Зимовец В. Об интеграционных процессах в мировом финансовом секторе // Экономика Украины. – 2015. – №1. – с.80-83.

23. Киреев В. Л. Банковское дело: учебник / В. Л. Киреев, О. Л. Козлова. – М.: КНОРУС, 2012. – 239 с.
24. Лаврушин О.И. Финансы и кредит: Учебное пособие / Под ред. О.И. Лаврушина. - М.: КНОРУС, 2016. – 320 с.
25. Лукашенко Е. А. Транснациональные банки: перспективы развития в России / Е.А. Лукашенко // Современная конкуренция. – 2016. – № 1. – С. 34-54.
26. Стародубова Е.Б. Основы банковского дела: Учебник для вузов / Е.Б. Стародубова. – М.: ИНФРА-М, 2015. – 288 с.
27. Макогон Ю.В. Международный банковский бизнес. – К., 2003. – 201 с.
28. Мартыненко Н.Н. Банковские операции: Учебник для академического бакалавриата / Н.Н. Мартыненко, О.М. Маркова, О.С. Рудакова. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 612 с.
29. Радковская Н. П. Глобализация как новая тенденция развития банковского бизнеса / Н. П. Радковская // Финансы и кредит. – 2006. – № 3. – С. 12-15.
30. Федорова С. В. Транснациональные банки в международном бизнесе / С. В. Федорова, К. и. Федоров // Журнал правовых и экономических исследований. – 2017. – № 1. – С. 32-34.
31. Шапкин А. С. Экономические и финансовые риски: оценка, управление, портфель инвестиций : [учеб. пособие] / А. С. Шапкин, В. А. Шапкин. – 9-е изд. – М. : Дашков и К, 2013. – 543 с.
32. Щекин Р. Мировая экономика и международные экономические отношения / Р. Щекин, В. Поляков. – Москва: Юрайт, 2015. – 446 с.
33. Яковлева А. Транснациональные банки и финансовые институты: сущность и стратегии развития // Вопросы экономики. – 2016. – № 10. – с.114-117.
34. Alves, A., Dymski, G., Paula, L-F. 2016. Banking Strategy and Credit Expansion: A Post Keynesian Approach. Cambridge Journal of Economics, 33, – pp. 581–608.

35. Boule L. Globalisation and Governance / L. Boule. – South Africa: Siber Ink, 2011. – 278 с.
36. Buch C. M. Distance and international banking / C. M. Buch. // Review of International Economics 13. – 2008. – №4. – С. 787-804.
37. Claessens S. Location decisions of foreign banks and institutional competitive advantage / S. Claessens, Van Horen. // De Nederlandsche Bank Working Paper. – 2008. – pp. 172-175.
38. Drobnokhod M.I. Acute contradictions in the system «human being – environment» – the main problem of the present time. Ekonomichnyj chasopys XXI, 2010. – vol.1.– pp. 31-36.
39. Kamil H., Ra, K. The Global Credit Crunch and Foreign Banks' Lending to Emerging Markets: Why Did Latin America Fare Better? IMF Working Paper, 2010. – 33 p.
40. Tröger T. H. Organisational choices of banks and the effective supervision of transnational financial institutions / T. H. Tröger. // Texas International Law Journal. – 2012. – №2. – pp. 48-52.
41. Wildmann C. What Drives Portfolio Investments of German Banks in Emerging Capital Markets? / C. Wildmann. // Financial Markets and Portfolio Management 25. – 2010. – pp. 231-235.
42. ООН в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org.ua/ua/>.
43. Офіційні дані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: fg.org.ua
44. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mof.gov.ua>.
45. Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/>.

46. Незалежна асоціація банків України. Карта сайту [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://nabu.ua/ru/iii-bankivskiy-forum.html>.
47. Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/imf/min_fin.htm.
48. Годовой отчет Народного банка Китая за 2001 год [Электронный ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pbc.gov.cn/>.
49. О니кова Е. В. Степень влияния ТНБ на рынок финансовых услуг / Е. В. Оникова, А. А. Хрысева // Universum : Экономика и юриспруденция : электрон. научн. журн. – 2013. – № 1 (1). [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: <http://7universum.com/ru/economy/archive/item/95>.
50. Accuity – 2020. [Электронный ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://accuity.com/about-accuity/>.
51. Agricultural bank of China [Электронный ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.abchina.com/en/investor-relations/performance-reports/annual-reports/>.
52. American Bankers Association [Электронный ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.aba.com/>.
53. Banking union: restoring financial stability in the Eurozone. European Commission press release [Электронный ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://europa.eu/rapid/press!release_MEMO14294_en.htm.
54. Bank for International Settlements [Электронный ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bis.org>.
55. Bank of China [Электронный ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.boc.cn/en/>.
56. Bank of Communications [Электронный ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bankcomm.com/BankCommSite/shtml/zonghang/en/3153/list.shtml>.

57. Business Insider [Электронный ресурс] // Copyright © 2020. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.businessinsider.com>.
58. Bloomberg [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: www.bloomberg.com/news.
59. CBINSIGHTS [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.cbinsights.com/>.
60. China National Investment And Guaranty Co., Ltd. [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: http://www.guar-anty.com.cn/new/view_user.asp?id=9686/.
61. China Construction Bank [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.asia.ccb.com/hongkong/personal/>.
62. China Banking Association [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.devex.com/organizations/china-banking-association-cba-95651>.
63. Center for Brain-inspired Computing Enabling Autonomous Intelligence [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.src.org/program/jump/cbric/>.
64. Disfold [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://disfold.com/top-us-banks/>.
65. Doing Business [Электронный ресурс] // The World Bank Group. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.doingbusiness.org>.
66. Elisa A. Multinational banking: historical, empirical and case perspectives / Elisa A. Curry, Justin G. Fung, Ian R. Harper Jones [Electronic resource]. – Mode of Access:http://www.ibrarian.net/navon/paper/Multinational_Banking__Historical__Empirical_and_.pdfpaperid=2057861.
67. European Bank for Reconstruction [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ebrd.com/home>.
68. Financial Times [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ft.com/>.

69. Forbes Global 2000 [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.forbes.com>.

70. Forinsurer [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://forinsurer.com/rating-banks>.

71. Global Systemically Important Banks in Europe / Directorate-general for internal policies economic governance support unit. 2019. URL: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/574406/IPOL_BRI%282016%29574406_EN.pdf/.

72. Institute of Mergers, Acquisitions and Alliances: Statistics [Electronic resource]. - Access mode: http://www.ima-institute.org/statistics-mergersacquisitions.html#MergersAcquisitions_Worldwide.

73. Industrial & Commercial Bank of China [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.icbc.com.cn/ICBC/en/default.htm>.

74. ProCredit Bank [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.procreditbank.com.ua/>.

75. World Economic Forum [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.weforum.org/agenda/2020>.

76. World investment report 2019. Investor nationality: policy challenges. United Nations Conference on Trade and Development [Electronic resource]. – United Nations, 2019. – 232 p. – Mode of Access: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf.

77. World Bank Open Data [Electronic resource]. — Available at: <http://data.worldbank.org/indicator>